

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

MARKO MESOJEDEC
POMEN IN VLOGA NACIONALNEGA JEZIKA NA TEKMOVANJU ZA
PESEM EVROVIZIJE

DIPLOMSKO DELO

LJUBLJANA 2008

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

MARKO MESOJEDEC

MENTORICA: IZR. PROF. DR. MONIKA KALIN GOLOB

SOMENTORICA: ASIST. DR. KSENIJA ŠABEC

**POMEN IN VLOGA NACIONALNEGA JEZIKA NA TEKMOVANJU ZA
PESEM EVROVIZIJE**

DIPLOMSKO DELO

LJUBLJANA 2008

ZAHVALA

Za pomoč pri izdelavi diplomskega dela se najlepše zahvaljujem mentorici izr. prof. dr. Moniki Kalin Golob in somentorici asist. dr. Kseniji Šabec, ki sta mi bili z dobronamernimi nasveti in dobro voljo vedno pripravljene pomagati.

Hvala Nuši Derenda, Anžeju Dežanu, Mojci Mavec, Miši Molk in Darji Švajger, ker so bili pripravljene sodelovati in s svojimi evrovizijskimi izkušnjami ter poznavanjem omogočile širši vpogled v evrovizijsko dogajanje.

Iskrena hvala staršema, ki sta mi omogočila študij, mi zaupala in verjela vame, ter sestram z družinami za nenehno podporo.

Eva, Jasmina, Mirko – hvala za nepozabne študentske spomine in dogodivščine, zaupanje ter pomoč. Hvala za Izolo in Zakynthos, ki so prijateljstvu dali ime z veliko začetnico.

Pomen in vloga nacionalnega jezika na tekmovanju za pesem Evrovizije

Diplomsko delo utemeljuje pomen in vlogo nacionalnega jezika na tekmovanju za pesem Evrovizije, ki ga vse bolj zamenjuje angleščina. V teoretičnem delu je nacionalni jezik opredeljen kot eden izmed označevalnih sredstev naroda, ki predstavlja njegovo identiteto. Zaradi vse večje uporabe tujega jezika se nastopajoči jezikovni identiteti svojega naroda odpovedujejo. Tudi tisti, ki prihajajo iz držav, kot sta Nemčija ali Francija. Realna situacija evrovizijske popevke je postavljena v okvir Evropske unije in njene jezikovne politike, ki formalno zagotavlja enakopravnost jezikov vseh svojih članic. Pregled kaže, da je, odkar je na Evrosongu uvedena možnost uporabe kateregakoli jezika, nacionalni jezik porinjen na rob. Analize kaže, da jezik bistveno ne vpliva na uvrstitev, čeprav se mnogi ravno zaradi boljšega dosežka in večje razumljivosti odločajo za angleščino. Na uvrstitev bistveno bolj vpliva geografski položaj države udeleženke in njena diaspora, kot tudi scenski nastop, lobiranje in promocija. V kontekstu večkulturnosti in večjezičnosti bi se moralo več držav odločati za nastop v svojem jeziku, saj je prav jezik tisti, zaradi katerega je izvajalec drugačen in poseben.

Ključne besede: nacionalni jezik, identiteta, pesem Evrovizije, sosednje države, diaspora.

The meaning and role of national language in the Eurovision song contest

The diploma deals with the meaning and role of national languages in the Eurovision song contest, which are increasingly replaced by English in this context. In the theoretical section, a national language is defined as one of the main terms of reference, by which a nation defines its identity. With the use of a foreign language performers, including those from larger countries such as Germany or France, are denying their own linguistic identity. Why should this be so, if this kind of European event offers an opportunity for viewers to hear the languages of all the participating nations? This idea is also supported by the European Union, which formally promotes the linguistic equality of all its member states. National languages have been marginalised since the introduction of freedom of choice of language in the contest. The language used does not essentially influence the final result, even though many performers choose English in order to be more understandable in a desire to achieve a better placement. The geographical location of a country and its expatriate populations (diaspora) exert much greater influence on the achievement of a higher position, as does stage performance, lobbying and promotion. Therefore more participants should perform in their own languages, for it is this which makes each performer different and special.

Key words: national language, identity, Eurovision song contest, neighbouring countries, expatriate population (diaspora).

KAZALO

1. UVOD	7
2. VLOGA NACIONALNEGA JEZIKA V SODOBNEM SVETU	11
2.1 NACIONALNI JEZIK KOT IDENTITETA POSAMEZNEGA NARODA.....	13
2.2 NACIONALNI JEZIK NA TEKMOVANJU ZA PESEM EVROVIJIJE	17
3. SLOVENIJA NA EVROSONGU (1993–2008)	20
4. UPORABA NACIONALNEGA JEZIKA NA EVROSONGU.....	25
4.1 LETO 2000: ŠVEDSKA – STOCKHOLM	26
4.2 LETO 2001: DANSKA – KOPENHAGEN.....	27
4.3 LETO 2002: ESTONIJA – TALLIN	29
4.4 LETO 2003: LATVIJA – RIGA	30
4.5 LETO 2004: TURČIJA – ISTANBUL	32
4.6 LETO 2005: UKRAJINA – KIJEV	33
4.7 LETO 2006: GRČIJA – ATENE	35
4.8 LETO 2007: FINSKA – HELSINKI.....	36
5. SOSEDSKO PODELJEVANJE TOČK in VPLIV DIASPORE	39
5.1 SOSEDSKO PODELJEVANJE TOČK.....	39
5.2 VPLIV DIASPORE.....	44
5.3 OSTALI DEJAVNIKI, KI VPLIVAJO NA MOREBITNO BOLJŠO UVRSTITEV...	45
6. ZAKLJUČEK.....	49
7. LITERATURA IN VIRI	52
7.1 SEZNAM LITERATURE.....	52
7.2 SEZNAM VIROV.....	53
8. PRILOGE.....	55
PRILOGA A: INTERVJU Z MIŠO MOLK, VEČLETNO KOMENTATORKO EVROSONGA IN ČLANICO REFERENCE GROUP.....	55
PRILOGA B: INTERVJU Z MOJCO MAVEC, VEČLETNO KOMENTATORKO EVROSONGA	59
PRILOGA C: INTERVJU Z DARJO ŠVAJGER, PREDSTAVNICO SLOVENIJE NA EVROSONGU LETA 1995 IN 1999.....	60
PRILOGA Č: INTERVJU Z ANŽEJEM DEŽANOM, PREDSTAVNIKOM SLOVENIJE NA EVROSONGU LETA 2006	63

PRILOGA D: INTERVJU Z NUŠO DERENDA, PREDSTAVNICO SLOVENIJE NA EVROSONGU LETA 2001	66
--	----

SEZNAM TABEL:

Tabela 3.1: Slovenija na Evrosongu	20
Tabela 5.1: Deset držav, ki jim je Slovenija največkrat podelila točke (1993–2006)	40
Tabela 5.2: Deset držav, od katerih je Slovenija največkrat dobila točke (1993–2006)	41

1. UVOD

Osrednja tema diplomskega dela je sodelovanje na tekmovanju za pesem Evrovizije, ki poteka že od daljnega leta 1956, ko je bila gostiteljica danes evropsko najbolj gledanega glasbenega tekmovanja Švica. Sam se bom sicer osredotočil na zadnja leta tekmovanja, ko lahko vsaka država udeleženka samostojno izbira, v katerem jeziku bo predstavila svojo pesem. Na tekmovanju vsako leto sodeluje več držav. V letu 2008 se ga je udeležilo rekordnih 43. Leta 1956 se je za primerjavo tekmovanja udeležilo le sedem držav. Poleg gostiteljice in obenem zmagovalke Švice še vse ustanovne članice leto pozneje konstituirane Evropske gospodarske skupnosti: Belgija, Francija, Italija, Luksemburg, Nemčija in Nizozemska (dostopno na: <http://www.kolumbus.fi/jarpen/>, 27. 3. 2008). Začetki tekmovanja so bili torej domena zahodnoevropskih držav. V zadnjih letih pa si štafetno palico države zmagovalke izmenjujejo predvsem udeleženke iz jugovzhodne Evrope.

Vsako leto se države odločajo, ali naj se s pesmijo predstavijo v nacionalnem jeziku ali pa bi morda poizkusile v katerem drugem, evropsko bolj razširjenem jeziku. Mnogi so bili namreč prepričani, da bo ravno ponovna uvedba svobodne izbire jezika (1999) tista odločilna komponenta, zaradi katere bi lahko prišli do več točk in posledično boljše uvrstitve. Mnoge tekmujoče države so se zaradi tega pravila pogosto odločile za nastop v angleškem jeziku. Tu naša država ni izjema. Slovenija je na Evrosongu od leta 1993 do 2008 nastopila štirinajstkrat. Če upoštevamo letošnji nastop Emine¹ zmagovalke Rebeke Dremelj, potem se je Slovenija v slovenščini na evrovizijskem odru predstavila devetkrat, petkrat pa je poskusila v angleškem jeziku. Morda je angleški jezik nekaterim državam res pomagal do višje uvrstitve, vendar podrobnejši pregled večih dejavnikov dejstva, da je angleščina ključna za dober dosežek, ne potrjuje v celoti. Ob tem se sprašujem, ali se država oziroma posamezen predstavnik s tem, ko se odloči, da svojo pesem zapoje v tujem jeziku, odpove svojemu jeziku samo zato, da bi bil razumljiv širšemu občinstvu v goreči želji po boljši uvrstitvi, ali pa je izbira tujega, po navadi angleškega jezika, zgolj posledica vse večje globalizacije in procesa evropske integracije, ki se odraža tudi na glasbenem področju.

¹ EMA – slovenski izbor za pesem Evrovizije. EMA je tudi kratica za Evrovizijsko melodijo.

Moj osrednji razmislek je zato osredotočen na vprašanja, zakaj na vseevropski prireditvi prevladuje petje v angleškem jeziku, čeprav ravno jezikovna politika Evropske unije, ki združuje evropske narode, zagotavlja spoštovanje večjezičnosti in vse jezike povezave priznava kot uradne? Ali tekmovanje za pesem Evrovizije sploh sledi oziroma želi slediti ideji večkulturnosti, ki jo zagovarja Evropska unija? Na prvi pogled se namreč zdi, da se formalna enakopravnost jezikov in spodbujanje večkulturnosti uresničuje zgolj znotraj EU, saj Evrosong s prosto izbiro jezika tej ideji očitno ne sledi. A treba je poudariti, da je tudi v Evropski uniji angleščina eden izmed glavnih jezikov sporazumevanja, tako v formalnih kot neformalnih pogovorih.

Izhajajoč iz tega se sprašujem, kar je tudi moje osrednje raziskovalno vprašanje, ali jezik, v katerem se posamezna država udeleženka predstavi na tekmovanju za pesem Evrovizije, res bistveno vpliva na končno uvrstitev, in zakaj se nekateri predstavniki odločijo za angleščino?

Če vpliva, potem razumem odločitev mnogih, ki se v želji po čim višji uvrstitvi odločijo za angleški jezik, saj menijo, da bodo tako bolj razumljivi in računajo na dodatne točke. Vendar je zaradi te odločitve evropsko občinstvo vsako leto prikrajšano za marsikateri nacionalni jezik. Če pa ne vpliva, potem to najbrž pomeni, da do dobre uvrstitve ne pomaga angleško besedilo oziroma jezik kot tak, ampak se gledalec odloča na podlagi nekaterih drugih dejavnikov.

Sam zagovarjam drugo hipotezo, saj mislim, da jezik, pa naj gre za angleški, francoski, španski ali jezik katerekoli države, bistveno ne vpliva na končno uvrstitev.

Angleščina je sicer morda lahko prednost, ki pa, kot bom skušal prikazati v diplomskem delu, ni zagotovilo za uspeh. To hipotezo bom poskušal dokazati na podlagi uvrstitev Slovenije na dosedanjih tekmovanjih in na podlagi rezultatov ostalih držav od leta 2000 naprej, ko se je za angleški jezik vsako leto odločilo več kot polovico vseh nastopajočih. V prvem delu se bom zato osredotočil na analizo in interpretacijo sekundarnih statističnih podatkov.

Sam menim, da na končno uvrstitev bistveno bolj vpliva sam geografski položaj države in s tem povezan vpliv oziroma pomoč sosednjih držav, kar bom prikazal na primeru Slovenije. Tu mi bodo zopet v pomoč sekundarni statistični podatki, na podlagi katerih bom dokazoval, da je sosedska solidarnost podeljevanja točk eden izmed pomembnejših elementov končne uvrstitve.

Drugi pomembni dejavnik je vpliv diaspore,² ki je v primeru nekaterih držav (Turčija, Grčija, Ciper, BiH) zelo močan. Ena izmed pomembnejših sprememb, ki je omogočila, da diaspora nekaterih držav bistveno vpliva na končni izid, se je zgodila po letu 1997, ko je bilo uvedeno telefonsko glasovanje. Pred tem je namreč točke podeljevala strokovna komisija. Telefonsko glasovanje je omogočilo, da denimo Ciper, kjer večinsko prebivalstvo tega sredozemskega otoka predstavljajo Grki, Grčiji vselej nameni najvišje število točk. Tudi tu se bom skliceval na sekundarne statistične podatke, ki bodo pomagali pri razumevanju včasih nerazumljivega podeljevanja točk severozahodnih držav jugovzhodnim.

Pri preverjanju svoje hipoteze sem za mnenje povprašal tudi dve slovenski komentarki, televizijski voditeljici in poznavalki tekmovanja, Mišo Molk in Mojco Mavec, ter nekatere predstavnike, ki so Slovenijo zastopali na evrovizijskem odru. K sodelovanju v obliki intervjuja sem povabil Darjo Švajger in Nušo Derenda, ki sta s sedmim mestom Sloveniji do sedaj prinesli najvišjo uvrstitev, in Anžeja Dežana. Vsi trije so na Evrosongu nastopili v angleškem jeziku. Z omenjenimi strukturiranimi intervjuji³ želim predstaviti širši pogled na tekmovanje in nekatere druge dejavnike, ki sicer s statistiko niso dokazljivi, a po mojem in mnenju sogovorcev bistveno vplivajo oziroma pripomorejo k boljši uvrstitvi. Med te dejavnike, ki so kvalitativne narave, prištevam predvsem scenski nastop, ki pri občinstvu vpliva na (ne)všečnost, lobiranje in predstavitev pesmi v drugih državah pred samim tekmovanjem ter s tem povezana promocija, za katero so v nekaterih državah pripravljene odšteti veliko količino denarja. Vse omenjeno sestavlja mozaik, ki na večer tekmovanja prinese zmago eni izmed udeleženk.

V prvem poglavju diplomskega dela bom nacionalni jezik umestil v širši kulturni okvir in prikazal njegov položaj znotraj Evropske unije, kjer je formalno zagotovljena enakopravnost jezikov vseh držav članic, in predstavil njegov pomen ter vlogo, sprva kot identiteto posameznega naroda, kar omogoča kulturno in jezikoslovno različnost posamezne države, nato pa njegovo vlogo omejil na prikazu tekmovanja za pesem Evrovizije.

² Diaspora je »narodnostna ali verska skupnost, ki živi raztresena na ozemlju druge narodnosti ali vere« (Slovar slovenskega knjižnega jezika 1997).

³ Intervjuji so potekali prek elektronske pošte, saj so bili omenjeni sodelujoči sogovorniki zaradi narave svojega dela pogosto preveč zaposleni za neposreden intervju ali pa so bili v tujini.

Drugo poglavje bo posvečeno pregledu zgodovine slovenskega sodelovanja na tekmovanju. V njem bom na kratko predstavil vsakoletnega zmagovalca na slovenskem izboru in njegov dosežek, ob tem pa pokazal, da slovenski izvajalci, tudi ko so izbrali angleški jezik, s katerim so morda računali na višjo uvrstitev, niso presegli rezultatov predhodnikov, ki so morali peti v slovenskem jeziku.

Prerezu slovenskih uvrstitev bo sledila analiza in interpretacija uvrstitev sodelujočih držav med letoma 2000 in 2007, zatem pa bom na primeru Slovenije prikazal, kako si točke med seboj izmenjujejo sosednje države. V primeru Slovenije je med drugim zaznati tudi tesno povezavo med državami, ki so nekdaj sestavljale Jugoslavijo. Ko pa govorimo o diaspori, je ta najbolj očitna v primeru že prej omenjenega Cipra in Turčije, ki se ravno od uvedbe telefonskega glasovanja uvršča bistveno višje kot prej.

V zadnjem delu bom izpostavil nekatere druge dejavnike, ki po mojem mnenju prav tako odločilno vplivajo na končno uvrstitev.

Zaključek tvori povzetek vsega predstavljenega v osrednjem delu, upoštevajoč tudi mnenja tistih, ki so z Evrosongom tako ali drugače povezani. Tudi sam na koncu podam svoj pogled na sedanji potek tekmovanja, ki po mojem mnenju izgublja na ugledu in posledično kakovosti skladb. Če temu dodamo še dejstvo, da vse redkeje slišimo nacionalni jezik posameznih držav, od tekmovanja, ki želi biti predvsem televizijski spektakel, ostane, vsaj v glasbenem smislu, bolj malo. Kar pa je seveda zgolj moja lastna ocena.

2. VLOGA NACIONALNEGA JEZIKA V SODOBNEM SVETU

»Jezik je tipičen človeški pojav, uporabljen za reakcijo na svet. Je hkrati instrument, ki ga uporabimo za sporazumevanje, a hkrati tudi odsev dogajanja v naši duševnosti« (Križman 1989: 12). Kot sredstvo sporazumevanja se je v toku zgodovine izoblikovalo mnogo nacionalnih jezikov. Križman trdi, da je jezik nacionalno izročilo, ki mu ne moremo delati sile, čeprav se je v preteklosti rado dogajalo, da bi raznolikost nacionalnih jezikov zatrli. Nacionalni jezik je pravzaprav le eno izmed označevalnih sredstev naroda.⁴ Seveda pa obstajajo tudi druga sredstva, ki omogočajo spoznavanje individualnosti naroda. »To so posebna zgodovina s prostorom bivanja, kulturni dosežki različnih vrst, realizacije državnosti v političnem in gospodarskem smislu, lahko tudi šele jasno začrtana državnost in močna težnja po njej, čeprav do realizacije državnosti in celovito oblikovanega naroda do danes še ni prišlo« (Križman 1997: 18). V današnjem svetu poznamo tudi umetne jezike, ki jih nekateri želijo uvesti zaradi lažjega komuniciranja med narodi. Eden takih je esperanto, ki mu mnogi očitajo, da je zgrajen le iz prvin nekaterih jezikov in ne upoštevajo drugih, v sistemih in kulturah drugačnih jezikov. Križman (1989: 35) na podlagi tega ugotavlja:

Vendar jezika, ki bi zadostil vsem nacionalnim, socialnim in kulturnim željam ter potrebam, ne bo. Zato bodo imeli nacionalni jeziki vedno svojo vrednost. Vsi tako ali drugače umetno sestavljeni jeziki pa imajo vrednost, ker kažejo sposobnosti človeškega uma, da napravi kombinacije, sisteme. Intelektualno, komunikacijsko in prek tega socialno, tudi v nekem smislu kulturno, so vse take tvorbe vredne pozornosti. Vendar potrebujejo več vpogledov in posebne razčlembe.

Kot poudarja Gomezel Mikoličeva (2000: 99), je eden izmed elementov narodne zavesti tudi jezikovna zavest, ki jo razčleni na vsaj tri sestavine:

- kognitivno (vedenje, predstave in sodbe o jeziku na splošno in o jeziku kot sestavini kulture, razumevanje jezika in njegove družbene vloge);
- emocionalno (čustveni in vrednostni odnos do jezika);

⁴ Narod je »skupnost ljudi, navadno na določenem ozemlju, ki so zgodovinsko, jezikovno, kulturno, gospodarsko povezani in imajo skupno zavest ali skupnost ljudi, ki jih družijo skupen izvor, skupna preteklost, podoben jezik, običaji« (Slovar slovenskega knjižnega jezika 1997).

- aktivnostno/dinamično (odnos do jezika med samo jezikovno rabo, ki se kaže npr. v pozornosti, ki jo posvečamo okoliščinam primernemu ali neprimernemu sporočanju, in našem ustreznem odzivu; če to počnemo iz lastnih potreb, teženj in želja, govorimo o motivacijski sestavini, če pa smo v tem smislu dejavni zaradi občutja odgovornosti in dolžnosti v odnosu do lastnega jezika, je to moralna sestavina).

V današnjih evropskih in svetovnih integracijskih procesih se nacionalni jezik v primerjavi z drugimi jeziki pogosto srečuje z vprašanjem enakopravnosti. Slovenščina kot nacionalni jezik slovenskega naroda se je z njim srečevala že v nekdanji skupni državi. V Jugoslaviji je bila srbohrvaščina tako pred drugo svetovno vojno kot po njej prevladujoč javni jezik na področju celotne države, tudi v Sloveniji, tako da »slovenščina kljub elementom enakopravnosti, ki ji je bila formalnopravno zagotovljena na tak ali drugačen način, v jugoslovanskem okviru ni imela docela enakopravne vloge s številčno močnejšima srbščino in hrvaščino. /.../ Slovenščina v svoji vlogi javne komunikacije ni segala čez meje slovenskega jezikovnega področja« (Stabej 2005: 14). Na prevladujoč vpliv srbščine na področju diplomacije v Jugoslaviji, je v času pridruževanja Slovenije Evropski uniji opozarjala tudi Kalin Golobova (2001: 225), kjer ugotavlja, da »se slovenščina v skupnih organih države ni razvijala, ker so slovenski predstavniki uporabljali le srbščino. Jezik slovenske diplomacije se po osamosvojitvi šele razvija.«

Ena temeljnih človekovih pravic je, da se lahko vsak sporazumeva in izobražuje v materinščini. Zaradi te pravice tudi v Evropski uniji velja pravilo, da so vsi uradni jeziki držav članic tudi uradni jeziki Evropske unije. »Izvajanje tega pravila v praksi pomeni, da lahko na uradnih zasedanjih institucij uporabljajo katerikoli uradni jezik EU, na zasedanjih delovnih teles pa uporabljajo delovne jezike: angleščino, francoščino in nemščino. Vsi dokumenti, ki jih sprejmejo organi Evropske unije, morajo biti prevedeni v vse jezike držav članic« (Čebular 2000: 28).

Od leta 2004 je tudi slovenščina eden izmed uradnih jezikov Evropske zveze, vendar kot ugotavlja Tokarz (2005: 69), slovenščina tako kot večina jezikov v evropski povezavi, nikoli ne bo imela velike mednarodne vloge, »morala pa bo vedeti, kako ohraniti svoje notranje bogastvo in raznolikost. /.../ V množičnih občilih članic EU je že prišlo do očitnih sprememb. Vse pogosteje je obravnavana problematika partnerjev, tudi novosprejetih. V univerzitetnih središčih narašča zanimanje za jezik in kulturo članic Unije, tudi slovensko.«

Evropska unija sicer od 1. januarja 2007 šteje 27 držav članic, kjer je uradno priznanih 23 jezikov. Formalna enakopravnost jezikov je torej zagotovljena, vendar pa ostaja dejstvo,

da je pri pogajanjih in v neprotokolarnih položajih, »predvsem pa kot delovni jezik angleščina prevladala francoščino in nemščino, pravzaprav vse evropske jezike, in postala jezik mednarodnega sporočanja« (Kalin Golob 2001: 215). Jezikovno stanje Evropske unije je pravzaprav zelo podobno evropski prireditvi na tekmovanju za pesem Evrovizije. Vsaka država ima namreč pravico, da njen predstavnik pesem zapoje v nacionalnem jeziku, a vendar se vsako leto veliko število držav odloči za angleščino.

Ali potem dejanska enakovrednost jezikov, tudi slovenskega, zares obstaja? Če obstaja, je bojazen, da bi se slovenščina pozabila in izgubila, odveč. Vendar, ali to pomeni, da smo sedaj lahko brezбриžni in ob vsaki priložnosti uporabljamo jezik, za katerega predvidevamo, da ga razume večina? Podobna vprašanja si zastavlja tudi Debeljak (1998: 24): »Da, seveda slišim glasne pomisleke, češ, zakaj neki bi bilo treba nacionalno kulturo in jezik ohranjati še bolj intenzivno, če pa vendar imamo vse svoje državne institucije, vzpostavitev katerih je navsezadnje pomenila fokus in hkrati cilj nacionalnega gibanja, ki se je z realizacijo te ideje potemtakem izčrpalo? Mar ni »kulturni problem slovenstva« z vzpostavitvijo samostojne države torej že avtomatično rešen?«

Morda, vendar najbrž ne povsem. Na tekmovanju za pesem Evrovizije namreč kot eden izmed redkih elementov identitete naroda ostaja prav nacionalni jezik, ki loči tisto slabo polovico, ki se odločijo zanj, od tistih, ki bolj zaupajo tujemu, ponavadi angleškemu jeziku.

2.1 NACIONALNI JEZIK KOT IDENTITETA POSAMEZNEGA NARODA

Kot ugotavlja Jurić Pahorjeva, je izraz identiteta razmeroma star in starejši, kot se sodobni znanosti kaj rado dozdeva. »Izoblikoval se je prav v času prevlade zahodnega (latinskega) krščanstva nad vzhodnim (grškim). In to iz latinskega zaimka *idem* (isti), iz katerega je kasneje nastal nov zaimek *identicus*, kar pomeni istoveten v smislu »eden in isti« (Jurić Pahor 2000: 200). Nacionalni jezik je le eden izmed identifikatorjev določenega naroda, ki kaže pripadnost posameznika narodu, kjer se čuti vključenega. »Pripadnost se namreč izraža na mnogotere načine. Od življenjskega stila, šeg, navad, ki se skupinsko določajo, jezika, komuniciranja in kolektivnega spomina, ki veže generacije in utrjuje prepričanje o trajanju skupine oziroma o njeni zgodovinski kontinuiteti, pa do z zakoni urejenih pravic in obveznosti, navezanosti, pristojnosti in zavarovanosti« (Južnič 1993: 140). Podobno v knjigi

Ljudje z vsega sveta ugotavlja tudi Antony Mason (2004: 11), ko pravi, da identiteto določenega naroda lahko predstavlja »njihov jezik, vera, zemlja ali celo vrsta hrane, ki jo jedo. Zaradi identitete občutijo svoj prostor v svetu, ki odraža njihovo zgodovino in izvor.« Kljub vsemu pa ima »/p/rvi (izvirni jezik) v življenju vsakega posameznika pomembno vlogo. Na oblikovanje njegove osebnosti vpliva v postopkih identifikacije bodisi kot sredstvo njegovega mišljenja in čustvovanja, interpretacije in prenosa misli ali kot gibalno njegovega vpliva na dogajanje v zunanjem svetu« (Čok 2005: 23). Jezik je eden izmed povezovalnih členov skupinske pripadnosti, »kajti komunikacijska skupnost, ki jo utemeljuje skupen jezik, je najučinkovitejši mehanizem kulturne nivelizacije« (Južnič 1993: 320).

Južnič nadalje govori tudi o premakljivi identiteti, ki je nestalna, prilagodljiva in v tem smislu nekonkluzivna. Imenuje jo tudi fluktuirajoča, torej nestanovitna in kolebajoča se. »Med temeljne razloge fluktuirajoče identitete gre šteti splošno mobilnost sodobne razvite družbe, spreminjanje položaja posameznika v procesih družbenih sprememb, lažje prehode iz kraja v kraj (teritorialna mobilnost), mobilnost glede zaposlitve, možnosti spreminjanja družbenega statusa v raznih oblikah vertikalne in horizontalne mobilnosti« (Južnič 1993: 132). Po tej oznaki bi lahko pri tistih narodih, ki jih njihovi predstavniki na Evrosongu zastopajo v angleščini, prav tako govorili o premakljivi identiteti, saj želijo svojo jezikovno identiteto prilagoditi evropski, ki naj bi jo na nek način posebljal angleški jezik.

Nacionalni jezik je, kot sem že opozoril, le eden izmed identifikatorjev določenega naroda, a kljub vsemu »/j/ezik zato bolj kot karkoli drugega kaže našo pripadnost in je simbol naše zasebne in javne identitete. Z izbiro jezikovnih sredstev kažemo svojo starost, spol, osebnost in inteligenco« (Kranjc 2000: 59). A včasih je pot, da jezik doseže svojo mesto kot identifikator nekega naroda, dolga. »Vsako ljudstvo, tudi imperialni narodi /.../ dozori do svoje nacionalne identitete šele s procesom kulturizacije. Identiteto doseže tedaj, ko izoblikuje prepoznavne kulturne vzorce, lasten knjižni jezik in literaturo, zgodovinsko izročilo in spomin« (Kovačič Peršin 1993: 13).

V zadnjem obdobju v množičnih občilih, pa tudi v evropskem parlamentu naletimo na izraz multikulturalnost Evrope. Ta se nanaša na množico kultur, ki sestavljajo evropski kulturni okvir. Del te multikulturalnosti predstavlja tudi nacionalni jezik. Mnoge države se znotraj tega okvira srečujejo z najrazličnejšimi kulturnimi in jezikovnimi izzivi, s katerimi se lažje spopadajo velike države. »Druge, večje države imajo v primerjavi s Slovenijo seveda veliko prednost. Za Angleže, Francoze in nemara tudi za Nemce velja, da lahko s svojimi jeziki brez težav prestopijo meje svojih nacionalnih držav. Njihovi nastopi v mednarodnih organizacijah so a priori boljši, ker so angleški, francoski ali nemški. Meje slovenščine pa so meje

Slovenije« (Rupel 2000: 16). Kovačič Peršin pa izpostavlja dilemo, čemu sploh ohranjati svojo narodno in kulturno samobitnost? Za veliko narodno skupnost je po njegovem mnenju veliko lažje ohranjati kulturne, znanstvene, upravne institucije v lastnem jeziku. Vendar to še zdaleč ne pomeni, da se moramo Slovenci temu odreči. »Slovenci smo si namreč svojo notranjo suverenost zgradili prav na jeziku, kulturi in njenih institucijah, in izhajajoč iz njih si gradimo tudi svojo zunanjo – državno in mednarodno suverenost« (Kovačič Peršin 1993: 65).

Nekateri različnost kultur pozdravljajo, spet drugi ji niso naklonjeni, a dejstvo je, da, kot pravi Dittmar (v Devetak 2000: 27) »/k/ulturna raznolikost, ki je vedno označevala Evropo in bo brez dvoma še naprej obstojala, lahko samo krepi, ne pa slabi evropsko identiteto«. Na pomembnost medkulturne zavesti kot elementu bogatenja lastne identitete opozarja tudi Grosmanova (2005: 45), ko pravi: »Dobro razvita medkulturna zavest ne odpira le vrat v razumevanje tujih kultur in ne omogoča le ustvarjalnega stika s potencialnim bogatenjem osebnosti, marveč hkrati omogoča tudi pozitiven odnos do lastne kulture in jezika, brez občutkov manjvrednosti ali dvomov o izraznih možnostih materinščine.« Navsezadnje je prav letošnje leto razglašeno za leto medkulturnega dialoga, ki naj bi poglobil sožitje med evropskimi narodi. Lucija Čok (2005: 24) ga definira tako:

Medkulturni dialog je sredstvo, ki ga premalo poznamo in uporabljamo. Odpiranje v svet ob izmenjavi kulturnih dobrin nas ne ogroža, kadar imamo kaj ponuditi. V zgodovini narodov in civilizacij so izmenjave kulturnih dobrin in civilizacijskih izkušenj predstavljale največje bogatenje na vseh ravneh, simbolična vrednost misleca je vselej prekosila udar ekonomista. Spomin, zgodovinski spomin, torej zavedanje preteklosti je nenadomestljiv uporabni material in obenem orodje izgrajevanja prihodnosti: namenjena sta življenju in ne muzejem.

Ob tem se sprašujem, ali uvedba proste izbire jezika na tekmovanju za pesem Evrovizije res prispeva k večjemu sožitju in spoznavanju kulture evropskih narodov. Ravno to tekmovanje je namreč v preteklosti ponujalo priložnost, da se občinstvo sreča z nacionalnim jezikom vsake države udeleženke, kar je po moji oceni pozitivno vplivalo na razvoj multikulturalnosti. »V kontekstu multikulturne vzgoje igra veliko vlogo jezik, ki je pomemben pri oblikovanju posameznikove lastne identitete, pri identifikaciji z lastno kulturo, vključevanju v tradicijo naroda in pri spoznavanju in sprejemanju drugih kultur in civilizacij« (Kranjc 2000: 58). Na ta način je tekmovanje dejansko prispevalo k spodbujanju in sprejemanju jezikovne raznolikosti. Jezikovne raznolikosti kot vrednote so se v svojem začetku zavedali tudi snovalci Evropske skupnosti, predhodnici današnje Evropske unije. Lebanova (2000: 252) tako pravi:

Svet Evrope ni edino telo, ki se zaveda pomena bogate evropske jezikovne in kulturne dediščine. Prepričanje, da jezikovna raznolikost ne ovira napredka, marveč je temeljnega pomena za evropsko večkulturno dediščino in zavest, so kot svoje temeljno vodilo sprejele tudi institucije Evropske unije. Prav večjezičnost Evropske unije je eno izmed temeljnih načel evropskega povezovanja, o čemer priča prva uredba, ki jo je sprejel Evropski svet leta 1958 in v kateri so določeni uradni jeziki takratne Evropske skupnosti.

Je pa res, da trmasto vztrajanje pri zgolj nacionalnem jeziku, ki se želi izolirati in ločiti od ostalih jezikov v vsaki situaciji in za vsako ceno samo zato, ker ne želimo ali nočemo pogledati čez mejo, ni vedno najboljša izbira. Debeljak (1998: 39) tako poudarja:

Tuja pesem, tuj simbol in tuja govorica nas namreč nehote vabijo, da ponovno preverimo kriterije in vrednote, ki jih imamo za samoumevne prav zaradi ekskluzivne osredotočenosti nase. Tak dialoški način življenja seveda ni enostaven, je pa brez dvoma politično ustrežnejši, duhovno bogatejši in eksistencialno plodnejši. Kultura oziroma narod, ki živi v izolaciji, pa četudi si jo sam(a) izbere, se bo nujno začel(a) pogrezati v mulj pozabe: najprej postane dušeče provincialna, nato nasršeno plemenska, na koncu pa izgine.

Pripadniki določenega naroda začnejo o lastnih etničnih in kulturnih vrednotah ponovno razmišljati tudi v integracijskih procesih, saj kot ugotavlja Čokova (2005: 24), »/u/trjevanje etničnega pluralizma in spodbujanje civilizacijske tolerance naj bi ob močno povečani zavesti in vednosti o »drugih« jezikih/kulturah usmerjala posameznika k ponovnemu premisleku o svoji lastni etnični in kulturni identiteti.« Kranjčeva pa navaja, da je svet, čeprav še ne v celoti, spoznal, da človek veliko bolje deluje v družbi, kjer je njegova drugačnost upoštevana in spoštovana, »in da je veliko več koristi od procesa akomodacije kot asimilacije. To pomeni, da v sodobnih demokracijah prevladuje težnja po prilagajanju ob ohranjanju lastnega jezika in kulture, stapljanje oz. asimilacija, ki pomeni hkrati odrekanje svojemu jeziku in kulturi, pa počasi izginja z zemljevida sodobnih družb« (Kranjc 2000: 58).

V procesu evropske in svetovne integracije je narodova identiteta včasih prepoznana le skozi kulturno posebnost. »To ohranjanje se bo v prihodnje še veliko bolj vršilo le na območju jezika in njegove kulture« (Kovačič Peršin 1993: 135), zato se strinjam da je eno ključnih vprašanj, »kako se integrirati in ob tem ohraniti osnovo narodne samobitnosti – etnično, ozemeljsko, jezikovno in kulturno identiteto« (Kovačič Peršin 1993: 64). To velja tudi za naš narod, zato je identificiranje uporabnikov slovenščine s slovenskim jezikom ključnega pomena, »še posebej pa se to vprašanje kaže pomembno ob sodobnih globalizacijskih procesih in ob vstopu Slovenije v Evropsko unijo« (Mikolič 2005: 9). Tokarz

(2005: 68), pa dodaja: »Za Slovence je nadvse pomemben status maternega jezika in njihove kulture, najpomembnejše sestavine njihove narodne idenitete. /.../ Čeprav se je nekoliko spremenil status angleškega jezika, ta vendarle ne predstavlja dejanske grožnje za obstoj narodnih jezikov.«

V nadaljevanju se bom posvetil rabi nacionalnega jezika na tekmovanju za pesem Evrovizije, kjer mu kljub možnosti petja v tujem jeziku še vedno ostajajo zveste nekatere države. Med njimi je z občasnimi presledki tudi Slovenija.

2.2 NACIONALNI JEZIK NA TEKMOVANJU ZA PESEM EVROVIZIJE

Tekmovanje za pesem Evrovizije ponuja eno redkih priložnosti, da se vsakega izmed nacionalnih jezikov sliši domala v vsaki evropski državi, sploh sedaj, ko je število držav udeleženk preseglo številko štirideset. Sam sicer ne bi bil tako črnogled, a se do določene mere strinjam s Kranjčevo (2000: 57), ko pravi, da »/č/e bomo otroku omogočili, da bo slišal in videl svoj prvi jezik tudi v takih okoljih, npr. v gledališču, na razstavi, v knjigi, potem se bo lažje identificiral z njim in ga ohranjal. Če tega vhodnega podatka ne bo in bo zanj prvi jezik prisoten samo v družini, potem se lahko zgodi, da bo ta prvi jezik sčasoma postal drugi, dokler ne bo popolnoma izginil iz njegove zavesti.« Da se to ne bo zgodilo, morajo tako umetniki, pisci in nenazadnje tudi glasbeniki pokazati odgovorno ravnanje s tem, da uporabljajo slovenski jezik povsod, kjer je to mogoče. In če ga tekmovalci na Evrosongu lahko, zakaj ga potem ne bi? Mislim, da se tu ponuja priložnost za razvoj multikulturalnosti, a kot poudarja Miša Molk (2008), gre »/p/ri Evrosongu za sožitje narodov oziroma izvajalcev za odrom in ne na njem. Takrat je pač treba igrati na vse gole. Danes, ko je mnogo več suverenih jezikov v Evropi, se mi zdi mnogo bolj zanimivo, če se predstavnice posameznih držav uveljavljajo v svojem jeziku, pa četudi gre za tekmovanje.«

Drži sicer dejstvo, da z uporabo enega izmed evropsko bolj razširjenih jezikov, denimo angleščine, izvajalec določene države postane bolj razumljiv širšemu občinstvu, čeprav je prevod iz prvotnega, nacionalnega jezika, včasih prav porazen. Kot ugotavlja Brezigar (2000: 32), se je vprašanje različnosti kot vrednote v prvih medlih obrisih v Evropi pojavilo sredi sedemdesetih let, ko so se v tehnologiji začeli pojavljati prvi zametki globalizacije. »Znanje angleščine je postajalo vedno bolj pomembno in začelo počasi izrinjati

potrebo po znanju drugih jezikov. Vzporedno je bledela tudi evropska kultura; še zlasti na televizijskih ekranih je je bilo čedalje manj. /.../ Ohraniti evropsko kulturo pomeni ohraniti ta mozaik. Različnost je tako postala vrednota, ki jo mora Evropa ščititi.« Nekaterim tekmovalcem, morda tudi slovenskim, se zdi uporaba nacionalnega jezika na tekmovanju preveč omejujoča in se zato zatečejo k drugemu, ponavadi angleškemu jeziku. Rupel (2000: 13) navaja, da »je območje slovenščine v primerjavi z drugimi jeziki izredno omejeno. Če ga primerjamo z jeziki, kot so ruščina, španščina in angleščina, se nam zvrta v glavi. Ta omejenost naravnost spodbuja kompleks svobodnega izražanja, tj. brezobzirno govorjenje, ki ga ne zanimajo učinki, odgovori, odmevi ...«

Veliko držav se torej odloči, da svojo pesem zapoje v angleškem jeziku. To predvsem velja za države jugovzhodne Evrope, medtem ko Španija in Francija skoraj vedno ostajata pri španščini oziroma francoščini. Pogosto iz ust tekmovalcev, ki prihajajo iz glede na število prebivalcev manjše države, tudi Slovenije, slišimo pripombe, da nimamo možnosti za uspeh, ker smo majhni in nas v slovenskem jeziku nihče ne bo razumel, a Debeljak (1998: 39) opozarja, da »/m/aloštevilen narod ni isto kot majhen narod. Še več: narod je majhen natančno do mere, do katere ne verjame v lastne ustvarjalne potenciale in v bogastvo lastnega kulturnega izročila.« Dokler torej ne zaupamo vase, nam ne pomaga niti angleščina. Debeljak ob tem poudarja tudi, da je »/s/lovenščina torej več kot le jezik, ki ga po naključju govorimo. Ko se zanemarja, omalovažuje ali krši njena javna uporaba, gre v izgubo nek kompleksen simbolni svet, v izgubo gre posebna resnica kolektivne mentalitete« (Debeljak 1998: 21).

Poleg dejstva, da v zadnjih letih na tekmovanju za pesem Evrovizije slišimo vse manj nacionalnih jezikov, Evrosong sproža še eno polemiko, saj se zadnja leta širi vse bolj proti vzhodu in ob tem se nekateri že sprašujejo, kje je meja med Evropo in Azijo. Že dolga leta je kamen spotike tudi Izrael. To spominja na geopolitično vprašanje, saj se tudi v nekaterih evropskih organizacijah srečujejo s podobno dilemo. Ozemlje nekaterih članic teh organizacij namreč sega na azijsko celino. »Obstaja /.../ Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi, ki ima med petinpetdesetimi članicami tudi bivše sovjetske republike, kakršni sta na primer Gruzija in Kazahstan. Umestno je torej vprašanje: kje se Evropa pravzaprav neha?« (Debeljak 2004: 70).

Tudi na Evrosongu denimo nastopajo omenjena Gruzija, poleg nje tudi Armenija in Azerbajdžan. Zdi se, kot da se države zahodne Evrope bojijo vzhodnih konkurentk. Zibelko Evrosonga namreč predstavljajo prve in sedaj jim ta primat prevzemajo države jugovzhoda. V tem pogledu je evrovizijski položaj zahodnih držav podoben tistemu, ki ga opisuje Debeljak (2004: 27), ko govori o strašni asimetriji evropske identitete in pravi, da »je zahodna Evropa

še vedno družina zase, ločena od ostalih ljudstev celine.« A namen mojega diplomskega dela ni razpravljati, kdo sodi na evrovizijski oder in ali je strah zahodnih držav na mestu, zato bom to vprašanje pustil ob strani. Se mi pa zastavlja vprašanje, ali sodelovanje novih držav na tekmovanju, kot so denimo Armenija, Azerbajdžan in Gruzija, res prispeva k spoznavanju in sprejemanju različnosti jezikov, ko pa njihovi predstavniki nastopajo v angleščini.

Za začetek si oglejmo, kdaj in kako uspešni so bili naši predstavniki na izboru za pesem Evrovizije, upoštevajoč dejstvo, da so se predstavili tako v slovenskem kot angleškem jeziku.

3. SLOVENIJA NA EVROSONGU (1993–2008)

Ema je naziv za slovenski izbor za pesem Evrovizije, ki poteka že od leta 1993. Takrat je Slovenija kot neodvisna država doživela svoj evrovizijski krst. Med letoma 1993 in 2008 je naša država na Evrosongu sodelovala štirinajstkrat. Med letoma 1993 in 1998 je slovenski predstavnik redno nastopal v slovenščini, po uvedbi pravila svobodne izbire jezika pa je naš predstavnik do danes v angleškem jeziku nastopal petkrat. Iz tabele je razvidno, da nas je kar osemkrat zastopala ženska predstavница, trikrat moški predstavnik, v treh primerih pa skupina oziroma duet.

Tabela 3.1: Slovenija na Evrosongu

LETO	ZASTOPNIK	NASLOV PESMI	UVRSTITEV	ŠT. TOČK	JEZIK
1993	1xBand	Tih deževen dan	22. mesto	9	slovenski
1995	Darja Švajger	Prisluhni mi	7. mesto ⁵	84	slovenski
1996	Regina	Dan najlepših sanj	21. mesto	16	slovenski
1997	Tanja Ribič	Zbudi se	10. mesto	60	slovenski
1998	Vili Resnik	Naj bogovi slišijo	18. mesto	17	slovenski
1999	Darja Švajger	For a Thousand years	11. mesto	50	angleški
2001	Nuša Derenda	Energy	7. mesto ⁶	70	angleški
2002	Sestre	Samo ljubezen	14. mesto	33	slovenski

⁵ Najvišja slovenska uvrstitev dosežena v slovenskem jeziku.

⁶ Najvišja slovenska uvrstitev dosežena v angleškem jeziku.

2003	Karmen Stavec	Na, na, na	23. mesto	7	angleški
2004	Platin	Stay forever	21. polfinale, skupno 35. mesto	5	angleški
2005	Omar Naber	Stop	12. polfinale, skupno 26. mesto	69	slovenski
2006	Anžež Dežan	Mr. Nobody	16. polfinale, skupno 30. mesto	45	angleški
2007	Alenka Gotar	Cvet z juga	15. mesto v finalu	66	slovenski
2008	Rebeka Dremelj	Vrag naj vzame	11. mesto v prvem polfinalu	36	slovenski

Vir: <http://www.esctoday.com/annual/participants.php>, 4. 6. 2008

Na Irskem nas je leta 1993 zastopal 1xBand s pesmijo Tih deževen dan. Uvrstil se je na 22. mesto, a Slovenci nad uvrstitvijo nismo bili preveč razočarani, saj je bil to vendarle naš premierni nastop na evropskem glasbenem prizorišču. Leta 1994 se naša država tekmovanja za pesem Evrovizije ni udeležila, saj je morala zaradi slabega dosežka preteklega leta prisilno eno leto počivati. Leta 1995 je Slovenijo zastopala Darja Švajger, ki je bila z balado Prisluhni mi in suverenim vokalom deležna izredno veliko pozornosti, pa tudi stavnice so ji napovedovale visoko uvrstitev. Zasedla je sedmo mesto, kar je še vedno najvišja uvrstitev Slovenije na tem tekmovanju. Leta 1996 nas je zastopala Irena Jalševc Kogoj, bolj poznana pod imenom Regina, in s pesmijo Dan najlepših sanj osvojila 21. mesto. Leto pozneje je solidno 10. mesto osvojila Tanja Ribič s pesmijo Zbudi se. Vili Resnik je leta 1998 prepeval Naj bogovi slišijo in zasedel 18. mesto. Darja Švajger je leta 1999 drugič nastopila na Evrosongu in bila nekoliko slabša kot v prvem poskusu, enajsta. Takrat se je prvič zgodilo, da je bila slovenska pesem zapeta v angleški različici. Darja Švajger (2008) je o razlogih za izbiro angleškega jezika leta 1999 povedala naslednje: »Nisem razmišljala o kakšnih posebnih prednostih zaradi tega. Pesem, ki gre na Evrosong, se vedno posname tudi v angleškem jeziku. Prevod mi je bil zelo všeč. Ker je bila dana možnost izbire, sem se tako odločila.« Darja Švajger je do danes edina izvajalka, ki je Slovenijo na Evrosongu zastopala dvakrat.

Leta 2000 je Slovenija ponovno počivala in se leta 2001 vrnila kot ena največjih favoritk za zmago. Nušo Derenda so domala vse stavnice uvrščale med prve tri, na koncu pa je z energično pesmijo Energy izenačila najboljšo uvrstitev Darje Švajger iz leta 1995. Nuša Derenda (2008) je o razlogih za izbiro angleškega jezika povedala: »To je bila skupna odločitev tako RTV-ja kot mene in moje ekipe. Mislim, da tej skladbi res ustreza to angleško besedilo in naslov Energy. Vsaka država lahko prepeva v tujem jeziku in tudi mi smo poskusili. Morda je v tistem trenutku bilo celo dobro, da smo se tako odločili. Če je to vplivalo na rezultat, pa ne bomo nikoli izvedeli.«

Leta 2002 je na Emi zmagal trio Sestre, ki so tako doma kot v tujini zaradi svoje pojavnosti in brez dlake na jeziku pritegnile veliko pozornosti, a je to na Evroviziji zadoščalo le za 14. mesto. Sestre so pesem Samo ljubezen zapele v maternem jeziku. Leto pozneje je Karmen Stavec v svojem tretjem zaporednem Eminem nastopu vendarle zmagala. Zgolj 23. mesto med 26-imi nastopajočimi je pomenilo najslabšo uvrstitev Slovenije v zgodovini tega tekmovanja. Leta 2004 se je v turškem Istanbulu nadaljeval niz doseganja najslabše uvrstitve, saj je duo Platin prehitel le Švico in osvojil končno 35. mesto. Pozornost sta med drugim skušala pritegniti tudi s poroko. Njuna poročna priča je bila zmagovalka Evrosonga leta 2003, domačinka Sertab Erener. V Istanbulu sta bila prvič na sporedu dva evrovizijska večera (polfinale in finale). Še najbližje finalnemu nastopu je bil Omar Naber leta 2005, ko je v polfinalu zasedel 12. (10 najboljših v polfinalu je napredovalo v finale), skupno pa 26. mesto. Leto pozneje je na evrovizijski oder stopil Anžej Dežan, ki je izpadel v polfinalu (16. mesto), skupno pa osvojil 30. mesto. Dežan (2008) je na vprašanje o motivu, zakaj je izbral angleški jezik, povedal:

V zadnjem času, ko se tako močno poudarja pomembnost nacionalnega ponosa, tradicije in kulture, se zdi, kot da smo vsi, ki smo na pesmi Evrovizije zapeli v angleščini, zagrešili močan zločin proti slovenstvu. Rad bi poudaril, da sem velik zagovornik ohranjanja slovenske tradicije in izročila, ponosen na naše jezikovno izročilo, nikakor pa ne mislim, da se ga moramo oklepati prav v vsaki situaciji, sploh ko smo v Evropi soočeni z borbo po rezultatu, v kateri ti angleški jezik pomaga svojo pesem približati čim širšemu spektru poslušalstva, ki je navsezadnje tudi glasovalni aparat. Verjeli smo, da bo to naša prednost, sam rezultat pa žal ne obsega tako velikega spektra, da bi lahko potrdil pravilnost naše odločitve. Osebno še vedno stojim zanjo.

Slovenija se je leta 2007 s pesmijo Cvet z juga v izvedbi Alenke Gotar prvič, odkar sta na sporedu polfinalni in finalni večer, uvrstila v sklepni del prireditve in osvojila končno 15. mesto. V Beogradu nas je leta 2008 zastopala Rebeka Dremelj, sicer miss Slovenije leta 2001.

Prireditev je prvič v zgodovini obsegala kar tri, dva polfinalna in finalni večer. S pesmijo Vrag naj vzame je Rebeka Dremelj v prvem polfinalu zasedla enajsto mesto in za eno mesto zgrešila nastop v finalu, kamor je napredovalo deset⁷ najbolje uvrščenih. O svojem nastopu v slovenskem jeziku je v enem izmed slovenskih tednikov pred nastopom v polfinalu dejala naslednje: »Samo dva milijona nas je in če nismo ponosni na svoj jezik, si tudi zmage ne zaslužimo« (Dremelj v Jager 2008: 6).

Na podlagi slovenskih dosežkov lahko zaključim, da jezik, v katerem je bila pesem zapeta, ni bistveno vplival na končno uvrstitev Slovenije na dosedanjih tekmovanjih za pesem Evrovizije. Naša najboljša uvrstitev je sedmo mesto, ki jo je enkrat dosegla Darja Švajger, ki je pesem zapela v slovenščini. Drugič je sedmo mesto zasedla Nuša Derenda, ki je pesem zapela v angleškem jeziku. Rezultati v zadnjih letih pa celo kažejo, da se je Slovenija bolje uvrstila, ko je naš predstavnik pel v slovenskem jeziku. Zakaj torej Sloveniji ne pomaga niti slovenščina niti angleščina? Delen odgovor ponuja Miša Molk (2008):

Evrosong so vedno bolj začele obvladovati vzhodne in južne države. Estonija, Latvija, Ukrajina, Grčija, Turčija. Tudi zato, ker imajo več sosedov, več zgodovinsko skupnega. Najslabše kaže srednji Evropi, Švici, Avstriji in tudi Sloveniji, za katero niti ne vedo, kam bi jo umestili; največkrat seveda na Balkan, ker je njihov okus, melos zelo osamljen. Ni ne main stream, ni ne etno, nima nekega nacionalnega »štemplja«, ki bi zvalil z izvirnostjo ali vsaj z melodijo »narajcal« sebi podobne. Komu pa sploh smo podobni, če ne zgoraj omenjenima državama.

Se pa Miši Molk (2008) dejstvo, da vsako leto slišimo več pesmi v angleškem jeziku, ne zdi sporno. »Tudi mi smo seveda računali, da bomo v angleškem jeziku bolje sprejeti. Se mi pa ne zdi nič narobe, da je Nuša Derenda (7. mesto) pela v angleščini in Tanja Ribič (10. mesto) v slovenščini. Vsaka s svojo energijo in s svojo povsem drugačno pesmijo.«

Slovenska Ema pa, tako kot sam Evrosong v zadnjih letih, predstavlja predvsem enega najbolj gledanih televizijskih razvedrilnih oddaj, ki s kakovostjo glasbe in besedil, razen redkih primerov, nima kaj dosti skupnega. Morda tudi zato, ker se nanjo ne prijavljajo uveljavljena imena slovenske glasbene scene. Seveda pa ne moremo trditi, da bi nastop uveljavljenega glasbenika Sloveniji tudi dejansko prinesel višjo uvrstitev. Podatki o gledanosti Eme 2008 kažejo, da si je finalni izbor ogledalo rekordno število Slovencev. Po podatkih podjetja AGB Nielsen Media Research si je namreč finale Eme 2008 ogledalo

⁷ Devet finalistov je s telefonskim glasovanjem določilo občinstvo pred televizijskimi zasloni, desetega finalista pa je določila posebna komisija. A prva deseterica, ki so jo določili gledalci, je bila povsem enaka tisti, ki jo je določila komisija. Tak način izbiranja je bil v Beogradu na sporedu prvič.

povprečno 27,3 odstotka gledalcev, kar pomeni skoraj pol milijona gledalcev, starih nad deset let, oziroma 56 odstotkov vseh gledalcev televizije v času oddaje. Letošnji finale je tako spremljalo dobrih 108.000 gledalcev več kot lani (dostopno na: http://www.rtv slo.si/zabava/modload.php?&c_mod=rnews&op=sections&func=read&c_menu=1&c_id=31940, 5. 2. 2008). Zakaj je potem to tekmovanje ob vseh kritikah, ki jih je iz leta v leto več, eden najbolj gledanih dogodkov? »Gre za največji mednarodni razvedrilni televizijski šov, za prireditev, ki poteka v živo, za spogledovanje s tem, kaj je novega na tujem, za odkrivanje novih držav in njihovega okusa, za radovednost in predvsem za držanje pesti za svojo predstavnico. Tu smo Slovenci izjemni. V navijanju in čustvovanju. Ker nimamo več nogometa in smučanja, imamo vsaj Evrosong« (Molk 2008).

V nadaljevanju bom na podlagi uvrstitev posameznih držav od leta 2000 do leta 2007 skušal pokazati, da izbira, ko predstavnik določene države zapoje pesem v nacionalnem jeziku, ne pomeni avtomatično slabše uvrstitve. A tudi izbira angleškega jezika ni zagotovilo za višjo uvrstitev.

4. UPORABA NACIONALNEGA JEZIKA NA EVROSONGU

Preden bom začel z dejansko analizo uvrstitev udeležencev po posameznih letih, naj navedem, da je od leta 1956 do 1998 kar petnajstkrat zmagala država, katere izvajalec je pesem prepeval v francoskem jeziku, štirinajstkrat pa država oziroma udeleženec v angleškem jeziku (dostopno na: <http://www.kolumbus.fi/jarpen/>, 27. 3. 2008). Po letu 2000 je angleščina na tej lestvici prehitela francoščino in je sedaj zanesljivo na prvem mestu, saj je do leta 2007 še sedemkrat slavila država z angleškim besedilom pesmi. Prav leta 2007 je zmagovalni niz angleških pesmi prekinila Srbija s srbskim jezikom. O tem, zakaj je bila pobuda o svobodni izbiri jezika leta 1999 dejansko uresničena, Miša Molk (2008) pravi:

Glasba je mednarodni jezik. Zagotovo je prišla pobuda s strani manj uspešnih držav, saj so takrat menile, da angleški jezik na tem tekmovanju zmaguje. Čeprav je tudi francoski jezik prinašal največ točk v začetnih letih tega prvega mednarodnega popevkarskega festivala. Ko so dobivale največ pozornosti popevke iz Irske in ko so bile balade največje zmagovalke te prireditve, so tudi druge države menile, da je angleški jezik pravi recept za zmago. Zato je prišlo do te odločitve. Danes menim, da je jezik, v katerem se prepeva, lahko povsem nepomemben.

Res se je v devetdesetih letih prejšnjega stoletja zdelo, kot da se boj za zmago odvija samo med pesmimi, ki so izvedene v angleščini. Irska, ki je s sedmimi zmagami (dostopno na: <http://www.kolumbus.fi/jarpen/>, 27. 3. 2008) še danes najuspešnejša država udeleženka tekmovanja, je v začetku devetdesetih slavila kar trikrat zapored med letoma 1992 in 1994. Svojo zadnjo zmago je dosegla leta 1996. Spričo tega dejstva gre razumeti težnje drugih držav, ki so menile, da so zaradi jezika v neenakovrednem položaju z Irsko ali Veliko Britanijo, ki je nazadnje prepričljivo zmagala leta 1997.

V nadaljevanju se bom torej osredotočil na tekmovanja od leta 2000 do 2007, kjer so po vrsti od leta 2000 zmagale naslednje države: Danska, Estonija, Latvija, Turčija, Ukrajina, Grčija, Finska in Srbija. Razen Srbije so vse države zmagale s pesmijo v angleškem jeziku. Upoštevajoč samo to statistično komponento, se moja hipoteza, da jezik bistveno ne vpliva na uvrstitev, tu skoraj v celoti podre. A pri tem je treba pod drobnogled vzeti tudi geografski položaj države zmagovalke in značilnosti pesmi oziroma samega nastopa, čemur bom več pozornosti namenil v naslednjem poglavju.

4.1 LETO 2000: ŠVEDSKA – STOCKHOLM

ZMAGOVALEC – Danska: **THE OLSEN BROTHERS** – *Fly on the wings of love*

Leta 2000⁸ je tekmovanje za pesem Evrovizije po zaslugi zmage Švedinje Charlotte Nilsen leto prej v Izraelu potekalo v Stockholmu, kjer se je med seboj pomerilo 24 izvajalcev. Od teh jih je enajst svojo pesem zapelo v angleškem, trinajst pa svojem nacionalnem⁹ jeziku. Slovenije na tekmovanju ni bilo. Med desetimi najboljšimi državami je pet takih, ki so se s svojo pesmijo predstavile v angleškem, pet pa v maternem jeziku (dostopno na: <http://www.esctoday.com/annual/2000/participants.php>, 17. 4. 2007).

Očitno je imel tukaj prednost angleški jezik, saj so se med prvimi petimi uvrščenimi znašle kar štiri, ki so se odločile za angleški jezik. Na repu uvrščenih se je znašlo pet držav, ki so se predstavile s pesmijo v svojem lastnem jeziku. Država gostiteljica se je uvrstila na sedmo mesto. Zmagala sta brata Olsen z Danske, kar je bilo glede na stavnice precejšnje presenečenje. Evrosong je tako ostal v domeni skandinavskih dežel.

⁸ Končni vrstni red leta 2000:

Država	Število točk
1. DANSKA	195
2. RUSIJA	155
3. LATVIJA	136
4. ESTONIJA	98
5. NEMČIJA	96
6. IRSKA	92
7. ŠVEDSKA	88
8. MALTA	73
9. HRVAŠKA	70
10. TURČIJA	59
11. NORVEŠKA	57
12. ISLANDIJA	45
13. NIZOZEMSKA	40
14. AVSTRIJA	34
15. MAKEDONIJA	29
16. VELIKA BRITANIJA	28
17. ROMUNIJA	25
18. ŠPANIJA	18
19. FINSKA	18
20. ŠVICA	14
21. CIPER	8
22. IZRAEL	7
23. FRANCIJA	5
24. BELGIJA	2

Vir: dostopno na: <http://www.esctoday.com/annual/2000/participants.php>, 17. 4. 2007

⁹ Tako na Irskem kot na Malti je angleški jezik poleg irščine oziroma malteščine eden izmed dveh uradnih nacionalnih jezikov, zato njun nastop vedno, tudi ko je izveden v angleščini, prištevam med nastope v nacionalnem jeziku. S krepkim tiskom v tabeli so označene države, katerih predstavniki so pesem zapeli v nacionalnem jeziku. Tak tip označevanja velja tudi za vsa nadaljnja leta.

Zaradi slabega dosežka so pravico do nastopa leta 2001 izgubile Avstrija, Makedonija, Romunija, Finska, Švica, Ciper in Belgija. Od teh so se v angleškem jeziku predstavile Avstrija, Romunija in Finska, v svojem nacionalnem pa Makedonija, Švica, Ciper in Belgija. Kljub slabšim dosežkom Velike Britanije (15.), Španije (18.) in Francije (23.) (dostopno na: <http://www.esctoday.com/annual/2000/participants.php>, 17. 4. 2007) pa so vse tri ohranile pravico do nastopa, saj so v tako imenovanem klubu Big Four ali veliki četverici, ki jim skupaj z Nemčijo omogoča nastop vsako leto, saj največ prispevajo v skupni proračun za izvedbo tekmovanja.

UVRSTITEV SLOVENIJE: Slovenija ni nastopila.

4.2 LETO 2001: DANSKA – KOPENHAGEN

ZMAGOVALEC – Estonija: **TANEL PADAR, DAVE BENTON & 2XL – Everybody**

Evrosong je po zaslugi zmage bratov Olsen leta 2001¹⁰ potekal v Kopenhagnu na Danskem. Tekmovanje, ki je potekalo na pokritem nogometnem stadionu, si je v živo ogledalo še danes

¹⁰ Končni vrstni red leta 2001:

Država	Število točk
1. ESTONIJA	198
2. DANSKA	177
3. GRČIJA	147
4. FRANCIJA	142
5. ŠVEDSKA	100
6. ŠPANIJA	76
7. SLOVENIJA	70
8. NEMČIJA	66
9. MALTA	48
10. HRVAŠKA	42
11. TURČIJA	41
12. RUSIJA	37
13. LITVA	35
14. BiH	29
15. VELIKA BRITANIJA	28
16. IZRAEL	25
17. PORTUGALSKA	18
18. LATVIJA	16
19. NIZOZEMSKA	16
20. POLJSKA	11
21. IRSKA	6
22. NORVEŠKA	3
23. ISLANDIJA	3

Vir: dostopno na: <http://www.esctoday.com/annual/2001/participants.php>, 17. 4. 2007

rekordnih 35.000 ljudi (dostopno na: <http://www.esctoday.com/annual/2001/participants.php>, 17. 4. 2007). Med 23-imi nastopajočimi je bila po letu predaha spet tudi Slovenija, ki se je predstavila s pesmijo Energy v izvedbi Nuše Derenda, ki je s sedemdesetimi točkami zasedla sedmo mesto. Poleg naše predstavnice se je za angleški jezik odločilo še 12 držav. Deset jih je ostalo zvesto svojemu jeziku. Med najboljšo deseterico najdemo šest držav, ki so svojo pesem zapele v angleščini. Poleg Slovenije so bile to še zmagovalka Estonija, drugouvrščena gostiteljica Danska, Švedska na petem, Nemčija na osmem in Hrvaška na desetem mestu (dostopno na: <http://www.esctoday.com/annual/2001/participants.php>, 17. 4. 2007).

Grčija na tretjem, Francija na četrtem, Španija na šestem in Malta na devetem mestu pa so se odločile za svoj nacionalni jezik, pri čemer je potrebno poudariti, da so grški predstavniki refren zapeli v angleščini. Na zadnjih dveh mestih sta bili s tremi točkami skandinavski zaveznici Norveška in Islandija, ki sta nastopili s pesmijo v angleščini (dostopno na: <http://www.esctoday.com/annual/2001/participants.php>, 17. 4. 2007).

Zaradi slabšega dosežka so se morale od tekmovanja za eno leto posloviti Portugalska (17.), Nizozemska (18.), Poljska (20.), Irska (21.), Norveška (22.) in zadnje uvrščena Islandija. Le Portugalska in Irska sta ostali zvesti svojemu jeziku, preostale štiri pa so poskušale v angleščini (dostopno na: <http://www.esctoday.com/annual/2001/participants.php>, 17. 4. 2007).

UVRSTITEV SLOVENIJE: 7. mesto (70 točk)

4.3 LETO 2002: ESTONIJA – TALLIN

ZMAGOVALEC – Latvija: **MARIE N – I wanna**

Tekmovanje za pesem Evrovizije je leta 2002¹¹ potekalo v Talinu v Estoniji. Med 24-imi nastopajočimi se je kar šestnajst držav udeleženk odločilo za nastop v angleškem jeziku, medtem ko se jih je preostalih osem predstavilo v svojem nacionalnem jeziku, med njimi tudi Slovenija.

Trio Sestre je s pesmijo Samo ljubezen in 33-imi točkami zasedel 14. mesto. Od ostalih, ki so se odločile, da ostanejo zveste svojemu jeziku, se je najbolj odrezala Malta, ki je bila druga. Tudi Velika Britanija (4.), Francija (5.) in Španija (7.) so se odrezale solidno. To je tudi zadnje leto, ko so se kar tri predstavnice velike četverice uspele uvrstiti med najboljše. Nekoliko slabše so bile Turčija (16.), Makedonija (19.) in Švica (22.) (dostopno na: <http://www.esctoday.com/annual/2002/participants.php>, 17. 4. 2007).

¹¹ Končni vrstni red leta 2002:

Država	Število točk
1. LATVIJA	176
2. MALTA	164
3. ESTONIJA	111
4. VELIKA BRITANIJA	111
5. FRANCIJA	104
6. CIPER	85
7. ŠPANIJA	81
8. ŠVEDSKA	72
9. ROMUNIJA	71
10. RUSIJA	55
11. HRVAŠKA	44
12. IZRAEL	37
13. BELGIJA	33
14. SLOVENIJA	33
15. BiH	33
16. TURČIJA	29
17. GRČIJA	27
18. AVSTRIJA	26
19. MAKEDONIJA	25
20. FINSKA	24
21. NEMČIJA	17
22. ŠVICA	15
23. LITVA	12
24. DANSKA	7

Vir: dostopno na: <http://www.esctoday.com/annual/2002/participants.php>, 17. 4. 2007

Med prvimi desetimi, ki so se odločile za angleški jezik, so se poleg zmagovalke Latvije razvrstile še gostiteljica Estonija (3.), Ciper (6.) ter Švedska, Romunija in Rusija na osmem, devetem in desetem mestu. Na zadnjih dveh mestih sta končali Litva in Danska, ki jima angleški jezik ni pripomogel k boljši uvrstitvi (dostopno na: <http://www.esctoday.com/annual/2002/participants.php>, 17. 4. 2007).

Slabši rezultati so pomenili enoletni oddih za Makedonijo, Finsko, Švico, Litvo in Dansko. Finski, Litvi in Danski očitno tudi angleščina ni pomagala do višje uvrstitve.

UVRSTITEV SLOVENIJE: 14. mesto (33 točk)

4.4 LETO 2003: LATVIJA – RIGA

ZMAGOVALEC – Turčija: **SERTAB ERENER – Everyway that I can**

Tekmovanja za naslov pesem Evrovizije se je leta 2003,¹² ki je potekalo v glavnem mestu Latvije – Rigi, udeležilo kar 26 držav, od katerih se jih je štirinajst odločilo za nastop v

¹² Končni vrstni red leta 2003:

Država	Število točk
1. TURČIJA	167
2. BELGIJA	165
3. RUSIJA	164
4. NORVEŠKA	123
5. ŠVEDSKA	107
6. AVSTRIJA	101
7. POLJSKA	90
8. ŠPANJA	81
9. ISLANDIJA	81
10. ROMUNIJA	73
11. IRSKA	53
12. NEMČIJA	53
13. NIZOZEMSKA	45
14. UKRAJINA	30
15. HRVAŠKA	29
16. BiH	27
17. GRČIJA	25
18. FRANCIJA	19
19. IZRAEL	17
20. CIPER	15
21. ESTONIJA	14
22. PORTUGALSKA	13
23. SLOVENIJA	7
24. LATVIJA	5
25. MALTA	4
26. VELIKA BRITANIJA	0

Vir: dostopno na: <http://www.esctoday.com/annual/2003/participants.php>, 17. 4. 2007

angleščini, med njimi tudi Slovenija, ki jo je zastopala Karmen Stavec in osvojila 23. mesto. Enajst držav je bolj zaupalo v svoj nacionalni jezik. Zmagala je turška predstavica Sertab Erener, ki je presenetljivo svojo pesem v celoti odpela v angleščini, kar za Turke ni običajno. Zanimivost tega leta je bila, da je belgijska skupina Urban Trad svojo pesem z naslovom Sanomi zapela v izmišljenem jeziku in vse šokirala s skorajšnjo zmago. Na koncu je pristala na drugem mestu, k čemur je veliko pripomogla Slovenija, ki je glasovala kot zadnja in Belgiji podelila le tri, Turčiji pa deset točk, kar je pomenilo zmago slednje. Tretje mesto je osvojil takrat v svetu zelo popularen ruski dekliški duet t. A. T. u, ki je za turško zmagovalko zaostal le za tri točke (dostopno na: <http://www.esctoday.com/annual/2003/participants.php>, 17. 4. 2007).

Poleg Turčije so mesta med prvih deset z angleškim nastopom zasedle še Norveška (4.), Švedska (5.), Islandija (9.) in Romunija (10.). Na repu uvrščenih, ki so se ravno tako predstavile v angleščini, so bile poleg Slovenije (23.) še Ciper (20.), Estonija (21.) in država gostiteljica Latvija (24.) (dostopno na: <http://www.esctoday.com/annual/2003/participants.php>, 17. 4. 2007).

Poleg Rusije so bile med prvih deset uvrščene še naslednje države, ki so se predstavile v svojem nacionalnem jeziku: Avstrija (6.), Poljska (7.) in Španija (8.). Na zadnjih dveh mestih sta končali državi, ki sta se prav tako predstavili v svojem jeziku, a je njihov uradni jezik angleščina, ki jima ni pomagala do višje uvrstitve. Malta s štirimi točkami zgolj 25., Velika Britanija pa celo brez točk čisto na dnu (dostopno na: <http://www.esctoday.com/annual/2003/participants.php>, 17. 4. 2007). Še ena v nizu zanimivosti tega leta je bila, da se je Poljska, ki se sicer tradicionalno odloča za poljščino ali angleščino, odločila za nemško-poljsko različico pesmi z naslovom Keine Grenze ali po slovensko Brez meja in prepričala nemško občinstvo, ki jih je nagradila z dvanajstimi točkami (dostopno na: <http://www.esctoday.com/annual/crosstable.php?id=217>, 29. 3. 2008).

UVRSTITEV SLOVENIJE: 23. mesto (7 točk)

4.5 LETO 2004: TURČIJA – ISTANBUL

ZMAGOVALEC – Ukrajina: **RUSLANA – Wild dance**

Leto 2004¹³ je pomenil nov mejnik v zgodovini evrovizijskega tekmovanja. Evropsko združenje javnih televizij (EBU) se je namreč odločilo, da zaradi vse več držav, ki želijo nastopiti, pripravi dva evrovizijska večera, polfinale in veliki finale.¹⁴ Za evrovizijsko zmago se je potegovalo kar 36 držav. V polfinalu so nastopile vse države, ki so prvič sodelovale na izboru, in vse tiste, ki so bile v letu 2003 uvrščene slabše od dvanajstega mesta. Deset najboljših v polfinalu je napredovalo v finale (Srbija in Črna gora, Malta, Nizozemska, Albanija, Ukrajina, Hrvaška, Bosna in Hercegovina, Makedonija, Grčija in Ciper), kar pa ni uspelo Sloveniji, ki jo je zastopal duo Platin s pesmijo Stay forever. Od teh, ki so se uvrstile v finale, je bilo osem takih, ki so zapele pesem v angleščini (dostopno na: <http://www.esctoday.com/annual/2004/participants.php>, 17. 4. 2007).

Ukrajina je že v svojem drugem poskusu na Evroviziji prepričala evropske gledalce in zmagala s pesmijo Wild dance. Pesem, zapeto v angleščini, so občasno zamenjali ukrajinski zlogi. Na drugo mesto se je uvrstila pesem, ki jo je izvajalec Srbije in Črne gore Željko Joksimović zapel v nacionalnem jeziku, torej srbskem.

¹³ Končni vrstni red v finalu leta 2004:

Država	Število točk
1. UKRAJINA	280
2. SRBIJA & ČRNA GORA	263
3. GRČIJA	252
4. TURČIJA	195
5. ŠVEDSKA	170
6. CIPER	170
7. ALBANIJA	106
8. NEMČIJA	93
9. BiH	91
10. ŠPANIJA	87
11. RUSIJA	67
12. HRVAŠKA	50
13. MALTA	50
14. MAKEDONIJA	47
15. FRANCIJA	40
16. VELIKA BRITANIJA	29
17. POLJSKA	27
18. ROMUNIJA	18
19. ISLANDIJA	16
20. NIZOZEMSKA	11
21. AVSTRIJA	9
22. IRSKA	7
23. BELGIJA	7
24. NORVEŠKA	3

Vir: dostopno na: <http://www.esctoday.com/annual/2004/participants.php>, 17. 4. 2007

¹⁴ Zaradi velike količine držav sem se odločil, da analiziram samo uvrstitve držav v finalu.

Obe državi sta morali najprej skozi polfinalno sito. Med prvimi desetimi je bila s svojim jezikom uspešna le še Španija na desetem mestu. Poleg omenjenih treh so ostale zveste svojemu jeziku le še Malta (13.), Francija (15.), Velika Britanija (16.), Avstrija (21.) in Irska (22.) (dostopno na: <http://www.esctoday.com/annual/2004/participants.php>, 17. 4. 2007).

V angleškem jeziku se je predstavilo kar 17 držav v finalu. Poleg zmagovalke Ukrajine so bile to še Grčija na tretjem mestu, do devetega pa so ji sledile gostiteljica Turčija, Švedska, Ciper, Albanija, Nemčija in Bosna in Hercegovina. Angleški jezik pa ni pomagal Belgiji in Norveški, ki sta končali na zadnjih dveh mestih (dostopno na: <http://www.esctoday.com/annual/2004/participants.php>, 17. 4. 2007).

UVRSTITEV SLOVENIJE: 21. mesto v polfinalu, skupno pa 35. mesto.

4.6 LETO 2005: UKRAJINA – KIJEV

ZMAGOVALEC – Grčija: **HELENA PAPARIZOU – My number one**

Tekmovanja za pesem Evrovizije v ukrajinskem Kijevu se je leta 2005¹⁵ udeležilo takrat rekordnih 39 držav. Sistem tekmovanja je bil tak kot leta 2004. Deset najboljših v

¹⁵ Končni vrstni red v finalu leta 2005:

Država	Število točk
1. GRČIJA	230
2. MALTA	192
3. ROMUNIJA	158
4. IZRAEL	154
5. LATVIJA	153
6. MOLDAVIJA	148
7. SRBIJA & ČRNA GORA	137
8. ŠVICA	128
9. NORVEŠKA	125
10. DANSKA	125
11. HRVAŠKA	115
12. MADŽARSKA	97
13. TURČIJA	92
14. BiH	79
15. RUSIJA	57
16. ALBANIJA	53
17. MAKEDONIJA	52
18. CIPER	46
19. UKRAJINA	30
20. ŠVEDSKA	30
21. ŠPANIJA	28
22. VELIKA BRITANIJA	18
23. FRANCIJA	11
24. NEMČIJA	4

Vir: dostopno na: <http://www.esctoday.com/annual/2005/participants.php>, 17. 4. 2007

polfinalu je napredovalo v finale, in sicer Madžarska, Romunija, Norveška, Moldavija, Izrael, Danska, Makedonija, Hrvaška, Švica in Latvija. Šest izmed teh desetih je nastopilo v angleškem, preostale štiri pa v nacionalnem jeziku. Slovenijo je v polfinalu v slovenščini zastopal Omar Naber s pesmijo Stop in osvojil 12., skupno pa 26. mesto (dostopno na: <http://www.esctoday.com/annual/2005/participants.php>, 17. 4. 2007).

Med 24-imi državami v finalu jih je štirinajst nastopilo v angleškem, deset pa v svojem lastnem jeziku. Predstavniki šestih držav, ki so se uvrstili med prvih deset, je svojo pesem zapelo v angleščini. Poleg zmagovalke Grčije še Romunija (3.), Latvija (5.) ter Švica, Norveška in Danska na osmem, devetem in desetem mestu (dostopno na: <http://www.esctoday.com/annual/2005/participants.php>, 17. 4. 2007). Švica je z osmim mestom dosegla najboljšo uvrstitev v novem tisočletju. Morda se razlog za to skriva v dejstvu, da je prvo gostiteljico Evrosonga zastopala estonska skupina Vanilla Ninjas. Pogled na tablo s točkami namreč razkriva, da so države, ki so geografsko blizu Estonije, izjemno veliko točk podelile Švici, kar sicer ni navada. Tako sta ji Estonija in Latvija podarili 12, Belorusija in Finska 10, Litva pa 8 točk (dostopno na: <http://www.esctoday.com/annual/crosstable.php?id=159>, 30. 3. 2008).

Med državami, ki so se odločile, da se predstavijo s pesmijo v svojem lastnem jeziku, se je najbolj odrezala Malta z drugim mestom. Tudi Izrael (4.), Moldavija (6.) ter Srbija in Črna gora na sedmem mestu so z uvrstitvijo med deset pokazale, da nacionalni jezik ne predstavlja ovire za višjo uvrstitev. Gostiteljica Ukrajina je po zmagi tokrat osvojila le 19. mesto. Čisto na koncu pa države kluba Big Four. Od 21. do 23. mesta so se razvrstile Španija, Velika Britanija in Francija (dostopno na: <http://www.esctoday.com/annual/2005/participants.php>, 17. 4. 2007), kar je bil velik poraz ne samo za njih, ampak za celotno regijo zahodne Evrope.

UVRSTITEV SLOVENIJE: 12. mesto v polfinalu, skupno pa 26. mesto.

4.7 LETO 2006: GRČIJA – ATENE

ZMAGOVALEC – Finska: **LORDI – Hard Rock Hallelujah**

Evrovizijska zgodba se je leta 2006¹⁶ nadaljevala v Atenah v Grčiji, kjer je v dveh večerih nastopilo 37 držav. V finale je napredovalo naslednjih deset držav: Rusija, Makedonija, Bosna in Hercegovina, Litva, Finska, Ukrajina, Irska, Švedska, Turčija in Armenija. Le tri izbrane polfinalistke, BiH, Irska in Turčija, so svojo pesem zapele v nacionalnem, preostalih sedem pa v angleškem jeziku. Slovenija je še tretjič zapored obtičala v polfinalu. Pesem Anžeja Dežana z naslovom Mr. Nobody je zasedla 16. mesto v polfinalu, skupno pa 30. mesto (dostopno na: <http://www.esctoday.com/annual/2006/participants.php>, 17. 4. 2007).

V velikem finalu je bilo razmerje zapetih pesmi zopet na strani tistih, ki so jo zapeli v angleščini. Takih je bilo 15, medtem ko so se za svoj nacionalni jezik odločili predstavniki devetih držav. V prvi deseterici najdemo kar osem držav z angleškim besedilom pesmi, na čelu z zmagovalko Finsko. Njej so sledile Rusija na drugem, od četrtega do devetega mesta pa so se razvrstile Romunija, Švedska, Litva, Ukrajina, Armenija in gostiteljica Grčija.

¹⁶ Končni vrstni red v finalu leta 2006:

Država	Število točk
1. FINSKA	292
2. RUSIJA	248
3. BiH	229
4. ROMUNIJA	172
5. ŠVEDSKA	170
6. LITVA	162
7. UKRAJINA	145
8. ARMENIJA	129
9. GRČIJA	128
10. IRSKA	93
11. TURČIJA	91
12. HRVAŠKA	56
13. MAKEDONIJA	56
14. NORVEŠKA	36
15. NEMČIJA	36
16. ŠVICA	30
17. LATVIJA	30
18. DANSKA	26
19. VELIKA BRITANIJA	25
20. MOLDAVIJA	22
21. ŠPANIJA	18
22. FRANCIJA	5
23. IZRAEL	4
24. MALTA	1

Vir: dostopno na: <http://www.esctoday.com/annual/2006/participants.php>, 17. 4. 2007

Med slabšimi z angleščino pa tokrat Moldavija na dvajsetem in Izrael na 23. mestu (dostopno na: <http://www.esctoday.com/annual/2006/participants.php>, 17. 4. 2007).

Svetli izjemi med prvimi desetimi, ki sta se odločili za predstavitev pesmi v svojem jeziku, sta bili mirni baladi Bosne in Hercegovine ter Irske. Prva je bila tretja, druga pa je zaokrožila deseterico. Za Irsko sta se uvrstili še Turčija in Hrvaška. Na 14. mestu je pristala Norveška. Na koncu razpredelnice sta se zvrstili Velika Britanija (19.) in v zadnjih letih nekoliko skromnejši Španija (21.) in Francija (22.). Na zadnjem mestu je z le točko pristala Malta (dostopno na: <http://www.esctoday.com/annual/2006/participants.php>, 17. 4. 2007).

UVRSTITEV SLOVENIJE: 16. mesto v polfinalu, skupno pa 30. mesto.

4.8 LETO 2007: FINSKA – HELSINKI

ZMAGOVALEC – Srbija: **MARIJA ŠERIFOVIĆ** – *Molitva*

V Helsinkih je na 52. tekmovanju za pesem Evrovizije¹⁷ sodelovalo rekordnih 42 držav. Prvič so nastopile Srbija in Črna gora (vsaka pod svojo zastavo), Gruzija in Češka. Zmaga Srbije glede na stavnice ni bilo presenečenje. Bolj presenetljivo je, da je Marija

¹⁷ Končni vrstni red v finalu leta 2007:

Država	Število točk
1. SRBIJA	268
2. UKRAJINA	235
3. RUSIJA	207
4. TURČIJA	163
5. BOLGARIJA	157
6. BELORUSIJA	145
7. GRČIJA	139
8. ARMENIJA	138
9. MADŽARSKA	128
10. MOLDAVIJA	109
11. BiH	106
12. GRUZIJA	97
13. ROMUNIJA	84
14. MAKEDONIJA	73
15. SLOVENIJA	66
16. LATVIJA	54
17. FINSKA	53
18. ŠVEDSKA	51
19. NEMČIJA	49
20. ŠPANIJA	43
21. LITVA	28
22. VELIKA BRITANIJA	19
23. FRANCIJA	19
24. IRSKA	5

Vir: dostopno na: <http://www.esctoday.com/annual/2007/participants.php>, 29. 1. 2008

Šerifović zmagala kljub dejstvu, da je svojo deželo zastopala s pesmijo, ki jo je zapela v nacionalnem jeziku. Še več, nastop na odru je bil minimalističen in vokalno suveren, brez dodatkov v obliki pirotehničnih sredstev, brez bogate scenografije in kostumografije ali drugih vložkov, ki se jih izvajalci poslužujejo vse pogosteje, da bi prepričali evropsko občinstvo. Pravo nasprotje finskim »pošastim« leto prej.

V finalu je prvič po letu 2003 nastopila tudi Slovenija. Poleg nje so vanj napredovale še Belorusija, Bolgarija, Makedonija, Gruzija, Latvija, Madžarska, Moldavija, kasnejša zmagovalka Srbija in Turčija. Štirje izvajalci, med njimi tudi slovenska predstavnica, so ostali zvesti svojemu nacionalnemu jeziku. Madžarska, Gruzija, Belorusija, Turčija in Moldavija so se odločile za angleščino, Latvija pa je poizkusila v italijanskem jeziku (dostopno na: <http://www.esctoday.com/annual/2007/participants.php>, 29. 1. 2008).

V finalu je enajst izvajalcev ostalo zvesto nacionalnemu jeziku, tudi Alenka Gotar, medtem ko se je za angleščino ali katerikoli drug jezik odločilo preostalih trinajst sodelujočih. Med prvih deset sta se le Srbija na prvem in Bolgarija na petem mestu uspeli povzpeti tako visoko v nacionalnem jeziku. Naslednje države, ki so prav tako svojo pesem zapele v nacionalnem jeziku, so BiH (11.), Romunija (13.), Makedonija (14.), Slovenija (15.), Nemčija (19.), Španija (20.), Velika Britanija (22.), Francija (23.) in Irska na zadnjem, 24. mestu (dostopno na: <http://www.esctoday.com/annual/2007/participants.php>, 29. 1. 2008).

Med državami, ki so do višje uvrstitve poskušale priti s pomočjo tujega jezika, se je najbolj odrezala Ukrajina na drugem, Rusija na tretjem in Turčija na četrtem mestu. Najslabše jo je odnesla Litva z 21. mestom (dostopno na: <http://www.esctoday.com/annual/2007/participants.php>, 29. 1. 2008).

UVRSTITEV SLOVENIJE: 15. mesto v finalu.

Kot kažejo podatki med letoma 2000 in 2007, je zmagovalka Evrosonga z izjemo leta 2007 res vedno postala država, ki je svojo pesem zapela v angleškem jeziku, a to po mojem mnenju še zdaleč ni zadosten razlog, da bi lahko rekli, da je angleški jezik ključni dejavnik, ki je vplival na zmago ali dobro uvrstitev. Če bi sprejel to tezo, da je angleški jezik ključen za vidnejšo uvrstitev, kako si potem razlagati dejstvo, da je z izjemo leta 2000 na zadnjem mestu vedno pristala država, ki je ravno tako kot zmagovalka svojo pesem zapela v angleškem jeziku? Sam trdim, da je za zmago na Evrosongu pomembno vse kaj drugega kot jezik. Zmagovalci zadnjih let so stavili na (ne)všečen scenski nastop, ki so ga »opremili« s poplesavanjem, pirotehničnimi sredstvi, preoblačenjem in slačenjem. Srbska zmaga je pri tem sicer dobrodošla izjema.

A če svojo hipotezo preverjam na do sedaj zbranih podatkih, ki temeljijo zgolj na uvrstitvah, je moja trditev nepravilna in bi jo moral zavrniti, saj praksa zadnjih let kaže, da je angleščina vendarle uspešnejša od ostalih nacionalnih jezikov in torej bistveno vpliva na uvrstitev.

Že v uvodu sem opozoril, da je zmaga na Evrosongu mozaik najrazličnejših dejavnikov, ki morajo priti do izraza na sam večer dogodka, in jezik, s katerim se predstavi posamezna država udeleženka, ima pri tem zanemarljivo vlogo. Da angleški jezik res ni ključen za dobro uvrstitev, dokazujejo tudi uvrstitve Slovenije. Do sedaj se je našemu predstavniku trikrat uspelo uvrstiti med deseterico. Dvakrat s slovenskim in le enkrat z angleškim jezikom.

Če torej evropsko občinstvo ni pozorno na jezik, kaj potemtakem odloča o končni zmagi ali dobri uvrstitvi? Enostavnega odgovora na to vprašanje ni. Ob večletnem spremljanju tekmovanja za pesem Evrovizije sem sam prišel do nekaterih zaključkov in ugotovitev, ki morda ponujajo vsaj delen odgovor na zgoraj zastavljeno vprašanje in jih bom podrobneje predstavil v naslednjem poglavju, kjer svoje (ne)strinjanje z njimi izrazijo tudi sogovorniki v predhodnem poglavju.

5. SOSEDSKO PODELJEVANJE TOČK in VPLIV DIASPORE

V nadaljevanju bi rad predstavil nekatere druge dejavnike, ki po moji presoji še bistveno bolj kot jezik, v katerem posamezna država zapoje svojo pesem, vplivajo na končno uvrstitev posamezne države. Tu mislim predvsem na dva: geografski položaj in s tem povezano zavezo med sosednjimi državami ter vpliv diaspore. Ta dva dejavnika sta še posebej odločilna od uvedbe telefonskega glasovanja. Drži, da je bilo tudi pred tem moč opaziti zavezo med sosednjimi državami, saj je tudi strokovna komisija pogosto podeljevala točke pesmim iz sosednjih držav. Pogosto lahko ravno zaradi geografskega položaja in vpliva diaspore napovemo izid glasovanja določene države, še preden so točke tudi dejansko podeljene.

5.1 SOSEDSKO PODELJEVANJE TOČK

Tudi slovenski evrovizijski izvajalci priznavajo, da je zaveza med sosednjimi državami očitna in obenem neizogibna. Darja Švajger (2008) tako pravi: »Odkar je televoting, se to še posebej močno kaže. So pa tudi izjeme. Jaz sem na primer dobila v Dublinu 10 točk od Velike Britanije, v Jeruzalemu pa 12 točk od Irske. Mislim pa, da je bilo glasovanje takrat še deljeno med komisije in gledalce.« Anžej Dežan (2008) razlog za sosedsko podeljevanje točk pripisuje tradiciji: »S tem se ne obremenjujem, kajti iz tega ustvarjamo pravi mit, ki ima več resnice v tradiciji kot intenzivni praksi.« Nuša Derenda (2008) poudarja, da naši sosedi niso najbolj solidarni, a pri tem omenja le Hrvate, kar se pogosto zgodi, ko govorimo o sosedih. »Vsekakor to prinese kakšno mesto višje. Samo naši sosedeje niso najbolj radodarni! Čeprav sem se spomnila, da smo mi od Hrvatov tistega leta, ko sem jaz nastopila na Evrosongu, dobili celo več točk, kot smo jih mi dali njim. To je bil zgodovinski trenutek!!!« Res je sicer, da je Italija zadnjič nastopila leta 1997, pa tudi Avstrija in Madžarska kot naša severna oziroma vzhodna soseda sta v primerjavi v Hrvaško dokaj neredni udeleženci tekmovanja. Miša Molk (2008) ob tem dodaja še nekatere druge vidike, ki vplivajo na oblikovanje sosedskih »koalicij«: »Zgodovina nas opredeljuje in znotraj nje tičijo tudi melos, okus, emocije, mol ali dur in navezanost na skupne zgodovinske premike in sobivanja.«

Najprej bi rad predstavil, komu največkrat točke podeli Slovenija in od katerih držav Slovenija največkrat dobi glasove. V primeru Slovenije gre za tipičen primer, ko naša država podeli točke državam nekdanje Jugoslavije, kar lahko razložimo s preprostim dejstvom, da smo nekoč z njimi živeli v skupni državi ter da je očitno kulturna in jezikovna vez med narodi še vedno prisotna. Podatki v tabeli kažejo na stanje od leta 1993, ko je Slovenija prvič nastopila in podelila točke, pa vse do leta 2006. Naša država točk ni podelila le leta 1994 in 2000, ker na tekmovanju ni nastopila.

Tabela 5.1: Deset držav, ki jim je Slovenija največkrat podelila točke (1993–2006)

<u>MESTO</u>	<u>DRŽAVA</u>	<u>ŠT. TOČK</u>	<u>POVPREČNO ŠT. TOČK</u>	<u>OSTALI ZAZNAMKI</u>
1	<i>SRBIJA in ČRNA GORA</i>	34	11,3	Nekdaj skupna država, podobnost jezika
2	<i>HRVAŠKA</i>	110	7,6	Nekdaj skupna država, podobnost jezika, sosednja država
3	<i>MAKEDONIJA</i>	44	5,5	Nekdaj skupna država
4	<i>BOSNA in HERCEGOVINA</i>	71	5,5	Nekdaj skupna država, podobnost jezika,
5	<i>ITALIJA</i>	10	5,0	Sosednja država
6	<i>ŠVEDSKA</i>	56	4,3	
7	<i>ESTONIJA</i>	41	4,1	
8	<i>RUSIJA</i>	56	3,6	
9	<i>NORVEŠKA</i>	42	3,5	
10	<i>MOLDAVIJA</i>	10	3,3	
10	<i>UKRAJINA</i>	20	3,3	
36	<i>PORTUGALSKA</i>	0	0,0	

Vir: dostopno na: <http://www.kolumbus.fi/jarpen/>, 11. 3. 2007

Podatki iz razpredelnice kažejo, da so na prvih štirih mestih države, s katerimi smo bili nekoč v skupni državi. Iz tega lahko zaključimo, da je Slovenija izredno zvesta državam geografskega področja zahodnega Balkana. Na petem mestu je po številu prejetih točk naša

zahodna soseda Italija. Njim sledijo države vzhodne Evrope, kamor sta se vrinili še dve skandinavski državi, Švedska in Norveška. Srbija in Črna gora (leta 2007 sta nastopili že vsaka zase) je od Slovenije prejela do sedaj 34 točk, gledano v povprečju pa 11,3 točk na posameznem tekmovanju. Na drugem mestu je naša južna soseda Hrvaška, ki od Slovencev na posameznem tekmovanju prejme v povprečju 7,6 točk. Sledijo Makedonija in Bosna in Hercegovina s po 5,5 in Italija s petimi točkami. Čisto na koncu razpredelnice se nahaja Portugalska, ki ji Slovenija do leta 2006 še nikoli ni namenila niti točke.

Pri tem velja omeniti, da je Slovenija podelila točke južnim sosedam, ne glede na to, ali je bila pesem zapeta v angleščini ali ne. Hrvaška je denimo dobila od Slovenije 12 točk leta 2002 (dostopno na: <http://www.esctoday.com/annual/crosstable.php?id=316>, 17. 4. 2007) in leta 2005 (dostopno na: <http://www.esctoday.com/annual/crosstable.php?id=159>, 17. 4. 2007), pri čemer je leta 2002 hrvaška predstavnica Vesna Pisarović prepevala pesem v angleščini z naslovom Everything I want, leta 2005 pa je Boris Novković prepeval v hrvaščini pesem Vukovi umiru sami.

Kdo pa je Sloveniji na dosedanjih tekmovanjih namenil največ točk? Spodnja razpredelnica kaže, da so Sloveniji prav tako najbolj naklonjene države nekdanje Jugoslavije, čeprav Slovenija od njih v povprečju prejme precej manj točk, kot jim jih podeli Slovenija. Radodarni sta tudi Albanija in Rusija, s katero nas družijo slovanski jeziki.

Tabela 5.2: Deset držav, od katerih je Slovenija največkrat dobila točke (1993–2006)

<u>MESTO</u>	<u>DRŽAVA</u>	<u>ŠT. TOČK</u>	<u>POVPREČNO ŠT. TOČK</u>	<u>OSTALI ZAZNAMKI</u>
1	<i>HRVAŠKA</i>	64	5,3	Sosednja država, podobnost jezika, nekdanja skupna država
2	<i>BOSNA in HERCEGOVINA</i>	58	5,3	Podobnost jezika, nekdanja skupna država
3	<i>ALBANIJA</i>	15	5,0	
4	<i>SRBIJA IN ČRNA GORA</i>	14	4,7	Podobnost jezika, nekdanja skupna država
5	<i>RUSIJA</i>	27	3,9	
6	<i>MAKEDONIJA</i>	13	2,6	Nekdanja skupna država
7	<i>MADŽARSKA</i>	10	2,5	Sosednja država

8	<i>LITVA</i>	14	2,3	
8	<i>MONAKO</i>	7	2,3	
10	<i>ARMENIJA</i>	2	2,0	
10	<i>IRSKA</i>	22	2,0	
10	<i>ITALIJA</i>	4	2,0	Sosednja država
36	<i>DANSKA</i>	0	0	
36	<i>LATVIJA</i>	0	0	

Vir: dostopno na: <http://www.kolumbus.fi/jarpen/>, 11. 03. 2007

Slovenija je na dosedanjih tekmovanjih največ točk prejela od Hrvaške, in sicer 64, povprečno torej 5,3 točk na posameznem tekmovanju. Sledijo Bosna in Hercegovina (5,3 točk), Albanija (5 točk), Srbija in Črna gora (4,7 točke) in Rusija na petem mestu s slabimi štirimi točkami. Do desetega mesta sledijo Makedonija, vzhodna sosedna Madžarska, Litva, Monako, Armenija, Irska in zahodna sosedna Italija. Do leta 2006 pa še nikoli nismo prejeli točk od Danske ali Latvije.

Tudi Slovenija prejme točke od južnih sosed, ne glede na to, ali naš predstavnik poje v angleškem ali slovenskem jeziku. Tako je recimo Nuša Derenda, ko je prepevala pesem Energy v angleščini, dobila 8 točk od Hrvaške (dostopno na: <http://www.esctoday.com/annual/crosstable.php?id=266>, 17. 4. 2007). Tudi Sestre so od Hrvaške leta 2002 prejele 8 točk (dostopno na: <http://www.esctoday.com/annual/crosstable.php?id=316>, 17. 4. 2007), kljub temu da so pesem Samo ljubezen zapele v slovenščini. Izkazalo se je torej, da jezik, v katerem naš predstavnik zapoje svojo pesem, ne vpliva na to, ali bomo dobili točke od držav nekdanje Jugoslavije. Res tesna povezanost med Slovenijo in Hrvaško se je pokazala leta 1999, ko sta si izmenjali najvišje število možnih točk. Darja Švajger je na koncu zasedla enajsto, Hrvaška pa četrto mesto (dostopno na: <http://www.esctoday.com/annual/1999/participants.php>, 1. 4. 2008).

Sicer pa za eno najbolj zvestih sosednjih držav na Evrosongu velja Norveška. V povprečju na posameznem tekmovanju največ točk podeli Švedski (7,6), Danski, s katero sicer nima kopenske meje (6,6), ter Rusiji (4,7) (dostopno na: <http://www.kolumbus.fi/jarpen/>, 27. 3. 2008).

Evrosong pa očitno zanima tudi matematike. Eden izmed njih, Derek Gatherer, je ugotovil, da so se v zadnji letih izoblikovale skupine držav, ki si izmenjujejo visoko število točk. Zato jih je razdelil v posamezne skupine (Gatherer v Steržaj 2007: 7):

Anglo-irski sporazum: Velika Britanija in Irska,

Delni Beneluks: Belgija, Nizozemska,

Pirenejska os: Španija, Andora,

Varšavski pakt: Rusija, Poljska, Ukrajina, Armenija, Moldavija,

Vikinški imperij: Islandija, Norveška, Švedska, Danska, Finska, Estonija, Latvija, Litva
in

Balkanski blok: Turčija, Bosna in Hercegovina, Ciper, Romunija, Grčija, Albanija, Srbija, Makedonija, Hrvaška, Bolgarija, Slovenija.

Gatherer nadalje še trdi, da prek Romunije poteka vez med varšavskim paktom in balkanskim blokom. Kot je razvidno, sta najmočnejša in najštevilčnejša ravno t. i. vikinški imperij in balkanski blok. Zato najbrž ni naključje, da prav iz teh dveh skupin prihaja kar sedem zmagovalcev v zadnjih osmih letih. Od leta 2000 do 2007 so namreč zmagale: Danska – l. 2000, Estonija – l. 2001, Latvija – l. 2002 (Vikinški imperij), Turčija – l. 2003 (Balkanski blok), Ukrajina leta 2004 (Varšavski pakt), Grčija – l. 2005 (Balkanski blok), Finska – l. 2006 (Vikinški imperij) in lani Srbija (Balkanski blok).

Res se zdi, kot da države zahodne in srednje Evrope nimajo več kaj veliko možnosti za končni uspeh, saj nimajo močnih zaveznikov. In kaže jim še slabše. Tekmovanje se namreč z Gruzijo, Armenijo, Azerbajdžanom, v prihodnosti morda tudi z Libanonom in Kazahstanom, širi vse bolj proti vzhodu. Blokavska pripadnost bo tako še očitnejša. Ni izključeno, da bi se zaradi tega dejstva katera izmed zahodno- ali srednjeevropskih držav v prihodnjih letih utegnila po zgledu Italije umakniti s tekmovanja. Pred njo je to storil že Luksemburg, sodelovanju pa se je pred desetletjem odpovedala tudi Slovaška, vendar pa se pojavljajo vse glasnejše govorice o njeni vrnitvi.

5.2 VPLIV DIASPORE

Beseda diaspora je grškega izvora in označuje »razsejanost, raztresenost po krajih« (Bunc 1998: 100). Nekatere evropske države imajo svoje prebivalce »raztresene« ne samo po sosednih, ampak tudi po drugih državah stare celine. Odkar je telefonsko glasovanje ob koncu prejšnjega stoletja postal prevladujoč način izbire zmagovalcev, je vpliv diaspore zelo močan. Tako smo skoraj vsako leto priča podeljevanju najvišjega števila točk npr. Grčije Cipru in obratno ter Nemčije, Nizozemske in Belgije Turčiji itd. Statistika to dejstvo potrjuje. Prikazal ga bom na primeru turške diaspore. Zaradi velika števila turških priseljencev v Belgiji, Nemčiji in na Nizozemskem ravno te države Turčiji vsako leto podelijo veliko število točk. V Nemčiji med nekaj več kot 82 milijoni prebivalcev 2,4 % predstavlja turško prebivalstvo, kar v številki pomeni dobra dva milijona (dostopno na: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/gm.html#People>, 17. 5. 2007). Na Nizozemskem je situacija podobna. Med več kot 16-milijonsko populacijo skoraj 9 % prebivalstva predstavljajo Turki, kar je skoraj milijon in pol (dostopno na: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/nl.html>). Nekoliko manjši odstotek turškega prebivalstva velja tudi za Belgijo.

Leta 2003 sta tako Nizozemska in Belgija Turčiji namenili 12 točk, Nemčija pa 10 (<http://www.esctoday.com/annual/crosstable.php?id=217>, 18. 4. 2007). Leta 2004 so celo vse tri države Turčiji namenile 12 točk (<http://www.esctoday.com/annual/crosstable.php?id=8>, 18. 4. 2007). Leta 2005 sta Nemčija in Belgija podelili Turčiji 10, Nizozemska pa 12 točk (<http://www.esctoday.com/annual/crosstable.php?id=159>, 18. 4. 2007). Lani pa sta Turčiji 12 točk dodelili tako Nemčija kot Nizozemska, medtem ko je bila Belgija s sedmimi točkami nekoliko manj radodarna (<http://www.esctoday.com/annual/crosstable.php?id=333>, 18. 4. 2007).

Slovenski predstavniki nad telefonskim glasovanjem, ki je različnim diasporam omogočil, da oddajo glas za svojega predstavnika, niso preveč navdušeni. »Vpliv diaspore je močan. Kar je tudi vidno. Dokler bo telefonsko glasovanje, bo očitno tako,« odgovarja Darja Švajger (2008). Tudi Anžej Dežan (2008) je kritičen do izključno telefonskega odločanja.

Diaspora najmočneje odloči o uvrstitvi v finale, ne pa toliko o sami zmagi. Zanj je še vedno potreben presežek, ne samo biti Turek, živeč v Nemčiji. Se pa odločno ne strinjam z metodo »naj ljudstvo odloči«, ker je plehka in površna. Odločiti mora tudi strokovni aparat, saj ta nastopa ne le v imenu vseh tistih, ki niso glasovali, pa bi morda drugače, ampak tudi zato, da loči plevel od potenciala Celine Dion.

Prav ta kanadska pevka je leta 1988 na Evrosongu zastopala Švico in jim po dvaintridesetih letih ponovno prinesla zmago.

»To ima seveda kar velik vpliv in so te države avtomatično v boljšem položaju. Tudi zaradi tega meni osebno telefonsko glasovanje ni všeč,« svoj odnos do telefonskega glasovanja opisuje Nuša Derenda (2008). Kako pa nanj gleda članica Reference Group? »To se spreminja iz leta v leto. Z novimi državami, ki vstopajo v to tekmo. Diaspore so bile, so in bodo obstajale. Tako smo živeli in živimo. In tu se oglašajo narodi, njihov ponos in njihov glas« (Molk 2008).

Poleg televotinga, ki je omogočil, da na primer Turki, živeči v drugih državah Evrope množično glasujejo za svojega predstavnika, se v ozadju dobre oziroma končne uvrstitve skriva še kar nekaj dejavnikov.

5.3 OSTALI DEJAVNIKI, KI VPLIVAJO NA MOREBITNO BOLJŠO UVRSTITEV

Ob vsem naštetem velja omeniti še nekaj dejstev, ki po mojem mnenju, vendar jih je težko dokazati, vplivajo na končno uvrstitev. V zadnjih letih, kot se je izkazalo, je vse pomembnejši tudi scenski nastop, torej da izvajalci na odru izvajajo šov, ki ga nekateri starejši oboževalci Evrosonga označujejo kar za cirkuško predstavo. Resnici na ljubo ta oznaka niti ni tako napačna. Samo spomnimo se zmage finske metalne zasedbe Lordi. Preoblečeni v pošasti, z maskami in kremplji ter pirotehničnimi pripomočki na odru so prepričali evropsko občinstvo. Da je boljša uvrstitev tudi posledica scenskega nastopa, se strinjajo tudi moji sogovorniki. »Prispeva, pa vendarle ne toliko kot dober vokal in izjemna, četudi malo nenavadna skladba. Preveč koreografije in vmesnega dogajanja na odru so lahko celo moteči. Odrvejo od pozornosti. Prepričana sem, da dobra izvedba ne potrebuje dodatnega balasta,« razlaga Miša Molk (2008). Scenski nastop za vsako ceno ni vedno najboljša izbira. S tem se strinja tudi Švajgerjeva (2008), ko pravi, da »/s/censki nastop lahko pesem pokvari ali pa jo nadgradi. Videli smo že vsemogoče variante. Dobre, in vsaj meni, neokusne pristope. To je odvisno od izvajalca, od pesmi in seveda tudi od okusa gledalcev, ki glasujejo. Scenski nastop samo zato, da se nekaj dogaja, se mi ne zdi posrečena rešitev.« Naš predstavnik leta 2006 pravi, da scenski nastop vedno bolj vpliva na končni izid, vendar »/n/e bi se opredeljeval o tem, ali je prav ali ne. Zdi se mi pomembneje, da se izvajalec s tem čim prej sprijazni in skuša

od tam naprej svoje delo opraviti čim bolj referenčno. Mislim, da lahko človek v kompromisu oboje opravi dovolj dobro, tako pevski kot plesni del. Nisem pa pristaš mask in pirotehnik, vse ima svojo mejo« (Dežan 2008). Tudi Nuša Derenda (2008) je leta 2001 nekoliko več pozornosti namenila scenskemu nastopu, vendar kljub temu poudarja, da mora biti vokalna izvedba v ospredju.

Scenski nastop je seveda zelo pomemben in vsekakor je dobrodošla kakšna dobra ideja glede tega. Vendar je po moje bolj pomembno, da se dobro odpoje, da je pesem močna, energična, da že s tem prepriča gledalce. Včasih pa že pesem sama po sebi potrebuje dober scenski nastop, kot recimo ukrajinska predstavnik Ruslana pred nekaj leti. Tu bi bilo malo smešno, če bi samo stali pri miru na odru, kajne? Lansko leto pa je denimo prepričal močen vokal in prav tako močna pesem.

Odkar je Evrosongu namenjeno več večerov, polfinalni/-a in finalni, se je izkazalo, da imajo prednost v finalu tiste države, ki so se predhodno že predstavile v polfinalu, vsaj če sodimo po uvrstitvah. Gledalci imajo namreč priložnost, da nekatere pesmi slišijo dvakrat ali celo večkrat, zato jim morda pri glasovanju dajo prednost tudi v finalu. Pogled na razpredelnico kaže, da med letoma 2004 in 2007 nobena izmed držav, ki se je iz polfinala uvrstila v finalni večer, ni končala na repu uvrščenih. Še najslabša je bila Nizozemska prav leta 2004, ko je zasedla 20. mesto (dostopno na: <http://www.esctoday.com/annual/2004/participants.php>, 2. 4. 2008). Leta 2005 in 2006 je bila od polfinalistk v finalu najslabša Makedonija, a še vedno daleč od zadnjih mest. Prvič je bila tako 17. (dostopno na: <http://www.esctoday.com/annual/2005/participants.php>, 2. 4. 2008), drugič pa 13. (dostopno na: <http://www.esctoday.com/annual/2006/participants.php>, 2. 4. 2008). Od polfinalistk pa je leta 2007 najslabšo uvrstitev v finalu zasedla Latvija s 16. mestom (dostopno na: <http://www.esctoday.com/annual/2007/participants.php>, 2. 4. 2008).

Tudi lobiranje med državami za glasove je v zadnjih letih vse bolj v razmahu. Posamezni izvajalci se namreč pred samim tekmovanjem s svojimi pesmimi predstavljajo po drugih državah in na ta način skušajo »prodati« svoj izdelek. Slovenija pri tem ni izjema. Leta 2007 se je denimo slovenska predstavnik odpravila po skoraj vseh državah nekdanje Jugoslavije (Hrvaška, Bosna in Hercegovina, Srbija, Makedonija), obiskala pa je tudi Španijo. Tudi k nam so v omenjenem letu prišli vsi predstavniki nekdanje skupne države, razen Črne

gore. Vsi so se predstavili v nedeljski oddaji Spet doma.¹⁸ Nekatere države so za uspeh na Evrosongu pripravljene odšteti ogromne količine denarja.

Dobra uvrstitev je torej splet različnih dejavnikov, ki so in niso predvidljivi. Kaj je tisto zares ključno, na podlagi česar se evropsko občinstvo odloči, pa najbrž vedo samo tisti, ki glasujejo. »Pomembnejši je celostni nastop, vtis, ki ga nastopajoči pusti, ko zapusti oder. Dober vokal, izvirnost skladbe, izzivanje emocij, drugačnost in seveda ljudski glas, ki vrednoti zgolj z okusom, /.../ /z/ato menim, da je jezik že nekaj let v ozadju pomembnosti,« trdi Miša Molk (2008).

Nekoliko drugačnega mnenja je Mojca Mavec (2007). Sama poleg vseh dejavnikov za dobro uvrstitev vidi tudi v izbiri jezika.

Sama sem mnenja, da izbira jezika vendarle vpliva na uvrstitev na tej prireditvi. Venomer poslušamo ironične pripombe Britancev o slabih besedilih v angleškem jeziku. Sama tudi mislim, da je bolje peti v nerazumljivem domačem jeziku, kot pa nastopiti z banalnimi teksti v angleščini oziroma peti v angleščini, če niti ne razumeš tega jezika. Slovenska pesem se je letos uvrstila v finale, kljub temu da je bila odpeta v slovenščini. V zadnjih letih so vsi slovenski predstavniki peli v angleščini in se ni obneslo. Po drugi strani pa imamo primer Turčije, ki na Evrosongu tekmuje vse od leta 1975, vendar omembe vredne rezultate, vključno z zmago, dosega šele po uvedbi svobodne izbire jezika na Evrosongu leta 1999.

Drži sicer dejstvo, da je Turčija od leta 1999, ko je bilo uvedeno pravilo proste izbire jezika, začela dosegati boljše rezultate. A sam še vedno trdim, da so dobri rezultati Turčije v večji meri posledica uvedba televotinga, ki je omogočila, da so Turki, razseljeni po evropskih državah, glasovali za svoje predstavnike. Poleg tega je tudi Mojca Mavec sama prišla do ugotovitve, da slovenskim predstavnikom angleščina ni kaj prida pomagala pri vstopu v finale oziroma boljših uvrstitvah.

Po vsem naštetem bi bilo torej nesmiselno ugibati, kakšna pesem lahko zmaga v prihodnosti. »Recepta ni. Odvisno je od ponudbe pesmi, okusa gledalcev, trenutka v katerem živimo, od politične situacije,« odgovarja Darja Švajger (2008) in dodaja: »Lani je zmagala, vsaj zame, dobra PESEM – Molitva. To je namreč tekmovanje za PESEM Evrovizije in ne tekmovanje za vse kaj drugega, kar lahko tam tudi vidimo,« še zaključuje nekoliko kritično. Kratek in jednat je tudi Anžej Dežan (2008): »Dobra pesem, dobra energija, dober nastop.«

¹⁸ Oddaje Spet doma, katere voditelj je bil Mario Galunič, sicer tudi voditelj Eme, ni več na sporedu od februarja 2008.

Nuša Derenda (2008) pa pravi: »Močna, spevna pesem, dober vokal in scenski nastop. Pa še prijazni sosodje za povrh. No ja, malo za šalo, malo zares.«

Moja hipoteza je bila, da izbira jezika bistveno ne vpliva na uvrstitev. Na podlagi zgolj uvrstitev posameznih držav ali zmag držav v preteklih letih bi moja hipoteza kaj hitro padla, saj se na prvi pogled zdi, da je angleščina odigrala svojo vlogo v prid tistim, ki so se zanjo odločili. A tudi slovenski predstavniki poudarjajo, da sam jezik najbrž ni tisti, ki prepriča glasovalni aparat. Skupek več stvari, kot so sosedsko podeljevanje točk, vpliv diaspore, scenski nastop in morda v manjšem, a zanemarljivem odstotku, tudi jezik in pesem kot taka, so ključni odločujoči dejavniki. »Jezik gotovo ne igra kakšne pomembne vloge in menim, da vse zgoraj naštetu bolj kot pesem sama vpliva na točkovanje in končno zmago. Mogoče bi ponovna uvedba komisij kaj spremenila. Ne vem. Telefonsko glasovanje prinaša prireditvi oziroma RTV hišam velike vsote denarja in temu se gotovo ne bodo zlahka odpovedale. Tako ali drugače pa drži, da zmagovalna pesem nikoli ne bo všeč vsem ljudem,« odgovarja Darja Švajger (2008). Podobnega mnenja je Nuša Derenda (2008): »Vsekakor se strinjam z vami. Tu je prisotnih veliko dejavnikov in ne samo to, v katerem jeziku poješ.« Nekoliko bolj previden glede moje hipoteze je Anžej Dežan (2008), ko pravi: »Težko bi jo potrdil ali ovrgel. Strinjam se z vašo utemeljitvijo, da je rezultat posledica več različnih komponent, nisem pa prepričan, da ne delno tudi jezika. Evrosong je nepredvidljiv in tudi zato teoretično in empirično nerazložljiv.«

Res je, da kakršnokoli pravilo že bo, svobodna izbira jezika ali ne, telefonsko glasovanje ali strokovna komisija, nikoli ne bodo z njim zadovoljni vsi. Zahodne in skandinavske države se morda zato (ne)upravičeno pritožujejo, ko govorijo o zaroti vzhoda. Leta 2007 se je denimo, geografsko gledano, v finale kot najbolj zahodna država uvrstila prav Slovenija. Če t. i. velika četverica in Finska kot država gostiteljica ne bi imele neposredno zagotovljenega nastopa, bi se lahko zgodilo, da z izjemo Irske in Švedske, ki sta si mesto v finalu priborili že z dobro uvrstitvijo leta 2006, v sklepnem večeru ne bi bilo predstavnika države, ki leži zahodno od Slovenije.

6. ZAKLJUČEK

Tekmovanje za pesem Evrovizije kot vseevropska prireditev na prvi pogled nima dosti skupnega z Evropsko unijo, a nekatere podobnosti med njima vendarle obstajajo. Oba združujeta evropske narode, prvi predvsem na glasbenem, druga prvenstveno na političnem področju. Na Evrosongu vsako leto sodeluje več držav. Tudi število držav članic Unije se vsakih nekaj let poveča. Oba se širita proti jugovzhodu. Oba dopuščata jezikovno raznolikost in uporabo nacionalnega jezika. Od tu naprej lahko govorimo o njunih razlikah. Evrosong je s pravilom o možnosti proste izbire jezika povzročil, da se za nacionalni jezik na tekmovanju odloča manj držav in ideja o večkulturnosti tu ne zaživi v svoji polnosti. A prav kulturna mnogovrstnost sleherni družbi prinaša vedno nove izzive, s katerimi se mora hote ali nehote spopasti. »Stereotipi, rasizem, netolerantnost, diskriminacija in nasilje lahko ogrozijo tako lokalne kot narodne skupnosti. Zato je danes **dialog med kulturami** nepogrešljivo sredstvo za zблиževanje evropskih narodov tako med njimi samimi kot med kulturami, ki jih sestavljajo« (dostopno na: <http://evropa.gov.si/medkulturni-dialog/>, 2. 6. 2008). Jezikovna raznolikost, ki jo podpira Evropska unija, in o kateri govorijo mnogi avtorji, je le eno izmed sredstev, ki krepi evropsko večkulturno zavest, obenem pa nas vabi, da ponovno pretehtamo lastne kriterije in vrednote, ki jih imamo za samoumevne zaradi prevelike osredotočenosti nase. In ko posameznik ali pa narod začne verjeti v svoje lastne potenciale, tudi jezik, potem lahko doseže marsikaj, tudi uspeh na Evrosongu.

Kljub temu mislim, tako kot trdi Miša Molk, da se spoznavanje kultur in sožitje med narodi krepi za odrom in ne na njem, a vendar je nacionalni jezik na odru Evrosonga tisti, ki kaže na glasbenikovo pripadnost in je simbol tako njegove zasebne kot javne identitete. Za razliko od Evrosonga Unija spodbuja in zagotavlja enakopravnost jezikov, čeprav se mi zdi, da tudi sama tega načela ne more uveljavljati v celoti, kajti angleščina je bila in ostaja eden izmed prevladujočih jezikov povezave. Kljub temu, da angleščino razume širši krog gledalcev in potencialnih glasovalcev, mislim, da je jezik na tekmovanju za pesem Evrovizije že nekaj časa v ozadju pomembnosti. To ugotovitev podpira tudi Molkova, kar najbolj nazorno potrjuje mojo začetno hipotezo, ki se glasi, da jezik, v katerem se posamezna država udeleženka predstavi na tekmovanju za pesem Evrovizije, bistveno ne vpliva na končno uvrstitev. Tudi vsi slovenski predstavniki, ki so sodelovali v mojem diplomskem delu, se v celoti ali pa vsaj delno strinjajo s to trditvijo. Do nje je sicer nekoliko bolj zadržan Anžej Dežan, ki priznava, da je dejavnikov za uspeh gotovo več in kot enega izmed njih navaja tudi izbiro jezika. Mojca Mavec je moji hipotezi oporekala in jo zavračala na primeru Turčije,

vendar njo po mojem mnenju rešuje diaspora in ne angleščina. Četudi bi vsaka država na tekmovanju nastopala v svojem jeziku, na končno uvrstitev ta ne vpliva, saj v zadnjih letih Evropo bolj prepričajo vsi drugi spremljajoči elementi, a nastopajoči bi se razlikovali vsaj po jeziku. Strinjam se s tistimi avtorji, ki trdijo, da je za večje narodne skupnosti, ki imajo globoko zakoreninjeno kulturno in jezikovno identiteto, lažje ohranjati svojo suverenost na vseh področjih, najbrž tudi na glasbenem tekmovanju. A če bo tudi na Evrosongu, ki predstavlja stičišče kultur in jezikov, tuj jezik vedno znova izpodrival nacionalnega, se lahko zgodi ali pa se že dogaja, da niti mi sami ne bomo cenili svojega. Kako lahko potem to pričakujemo od drugih?

Če bi svojo hipotezo preverjal samo na podlagi prvega dela svoje naloge, torej zgolj na upoštevanju uvrstitev, ki bi temeljila na preprostem ločevanju na države, katerih predstavniki so pesem zapeli v nacionalnem ali angleškem jeziku, potem bi bil odgovor na raziskovalno vprašanje jasen. Jezik bistveno vpliva na končno uvrstitev, saj številke govorijo same zase. Ravno zaradi tega sem v nadaljevanju skušal prikazati tudi drugo plat evrovizijske realnosti. Uvrstitev posamezne države je bistveno bolj kot od jezika odvisna od geografskega položaja in s tem povezane pomoči sosednjih držav, kot tudi na vse občutnejšega vpliva diaspore držav jugovzhodne Evrope.

Na podlagi tega potrjujem hipotezo, ki pravi, da jezik, pa naj gre za angleški, francoski, španski ali jezik katerekoli države, bistveno ne vpliva na končno uvrstitev.

Konec koncev tudi Slovenija zaradi angleščine ni dosegla odmevnejših rezultatov. Predstavniki naše države so se trikrat uvrstili med deseterico. Dvakrat v slovenskem in le enkrat v angleškem jeziku. Če bi se občinstvo zares odločalo na podlagi jezika, potem bi Darja Švajger leta 1995 težko zbrala 84, Alenka Gotar pa leta 2007 66 točk. Vsaka s svojo pesmijo v slovenskem jeziku. Sam celo menim, da bi morali odgovorni zopet uvesti pravilo, da predstavnik vsake države udeleženke svojo pesem zapoje v svojem nacionalnem jeziku. Samo tako bomo lahko dosegli pestrost in barvitost nacionalnih jezikov, ki že tako ali tako izginja zaradi nuje vsakdanjega življenja po čim lažjem komuniciranju, ki naj bi ga ponujala angleščina kot eden izmed svetovno najbolj razširjenih nacionalnih jezikov.

Vendar se ne smemo slepiti in misliti, da je samo uporaba nacionalnega ali samo uporaba angleškega ali katerega drugega tujega jezika posledica slabe ali dobre uvrstitve. Evrosong je postal sestavljanica, kjer se morajo vsi delci pravilno sestaviti na sam večer dogodka. To sestavljanico v zadnjih letih sestavlja izključno evropsko občinstvo, ki, vsaj če spremljamo zmagovalce z začetka novega tisočletja, ne da toliko na samo kakovost skladbe, ampak na vse druge spremljajoče elemente, kot so scenski nastop, koketiranje z občinstvom,

vzbujanje čustev, in če k temu dodamo še sosedsko zvestobo, vpliv diaspore in lobiranje, potem se morda zgodi, da se koščki sestavljanke sestavijo v pravilno obliko, ki pomenijo zmago za eno izmed držav. Očitno Sloveniji takih koščkov še ni uspelo najti. A tudi Finska jih je iskala dolgih 41 let in jih naposled le našla.

Drži ugotovitev tistih, ki pravijo, da ni pravega recepta za zmago in zaradi tega so tudi stavnice ter napovedi glede zmagovalcev vedno bolj nemogoče, saj so nekatere pesmi pred tekmovanjem v samem vrhu, v odločilnem večeru pa popolnoma »pogorijo«. Morda gre bolj zaupati statistiki. Menda je statistično najbolj zanesljiva zmaga tiste države, ki v finalu nastopi kot sedemnajsta. Leta 2006 in 2007 sta zmagali Finska in Srbija, obe, kakšno naključje, pod številko 17.

Lanska zmaga Srbije in letošnja Rusije pa sta v mnogočem spremenili zakonitosti Evrosonga, ki so se uveljavile v zadnjih letih. Občinstvo sta namreč prepričali mirni baladi in to v času, ko se je že zdelo, da je čas balad minil. Ruskemu predstavniku sta sicer morda do zmage pomagala svetovno znani violinist, Madžar, Edvin Marton in svetovni prvak v umetnostnem drsanju Jevgenij Plušenko. V primeru Srbije pa je zmagal minimalističen nastop, izreden vokal in kakovostna balada v srbskem jeziku, kar je za tiste oboževalce tega festivala, ki so menili, da je Evrosong v zatonu, tudi zaradi tega, ker je vse redkeje slišati posamezne nacionalne jezike, zagotovo razveseljujoče dejstvo. Tudi zame. Srbija je torej dokaz, da nacionalni jezik tudi na tekmovanju za pesem Evrovizije še ni zamrl. Seveda so svoj kamenček v mozaik prispevale tudi nekdanje države Jugoslavije in diaspora.

In kdo ve, morda bomo že čez nekaj let na evrovizijskem odru spet slišali več nacionalnih jezikov. Morda takrat, ko bodo udeleženske spoznale, da plehkim pesmim ne pomaga niti angleščina in da se kakovostne skladbe v nacionalnih jezikih lahko enakovredno borijo z njimi in jih tudi premagujejo.

Nacionalni jezik ima svojo vlogo in pomen, tudi na tekmovanju za pesem Evrovizije, saj spodbuja misel o večkulturni Evropi, ki s svojo jezikovno različnostjo bogati in zbližuje narode, obenem pa omogoča, da prek glasbe krepimo svojo lastno jezikovno identiteto, ki jo (pre)pogosto zanemarjamo samo zato, da bi ugajali. Pa zares ugajamo?

7. LITERATURA IN VIRI

7.1 SEZNAM LITERATURE

- Bunc, Stanko (1998): *Slovar tujk*. Maribor: Obzorja.
- Brezigar, Bojan (2000): Različnost: Izziv za prihodnost. V Inka Štrukelj (ur.): *Kultura, identiteta in jezik v procesih evropske integracije I*, 31–41. Ljubljana: Društvo za uporabno jezikoslovje Slovenije.
- Čebular, Alenka (2000): *Evropopotnica*. Ljubljana: Urad Vlade RS za informiranje.
- Čok, Lucija (2005): Posameznik in jezik v medkulturnem in jezikovnem stiku. V Vesna Mikolič in Karin Marc Bratina (ur.): *Slovenščina in njeni uporabniki v luči evropske integracije*, 23–34. Koper: Zgodovinsko društvo za Južno Primorsko.
- Debeljak, Aleš (1998): *Individualizem in literarne metafore naroda*. Maribor: Obzorja.
- Debeljak, Aleš (2004): *Evropa brez Evropejcev*. Ljubljana: Sophia.
- Devetak, Silvo (2000): Etnični, kulturni in jezikovni pluralizem: vidiki širjenja Evropske unije. V Inka Štrukelj (ur.): *Kultura, identiteta in jezik v procesih evropske integracije I*, 20–30. Ljubljana: Društvo za uporabno jezikoslovje Slovenije.
- Gomezel Mikolič, Vesna (2000): Narodna in jezikovna zavest kot konstitutivni sestavini etnične identitete in narodne ozaveščenosti. V Inka Štrukelj (ur.): *Kultura, identiteta in jezik v procesih evropske integracije I*, 99–107. Ljubljana: Društvo za uporabno jezikoslovje Slovenije.
- Grosman, Meta (2005): Medkulturnost kot izziv sodobnih družb. V Vesna Mikolič in Karin Marc Bratina (ur.): *Slovenščina in njeni uporabniki v luči evropske integracije*, 35–48. Koper: Zgodovinsko društvo za Južno Primorsko.
- Jager, Vasja (2008): Eurosong kričav kot še nikoli. *TV Večer*, 15. 5.: 6.
- Jurič Pahor, Marija (2000): *Narod, identiteta, spol*. Trst: ZTT = EST.
- Južnič, Stane (1993): *Identiteta*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Kalin Golob, Monika (2001): Jezikovnokulturni vidiki vključevanja Slovenije v Evropsko unijo. *Teorija in praksa* 2, 213–230.
- Kovačič Peršin, Peter (1993): *Zaveza slovenstvu*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

- Kranjc, Simona (2000): Zavedanje jezika kot temelja lastne identitete. V Inka Štrukelj (ur.): *Kultura, identiteta in jezik v procesih evropske integracije*, 53–59. Ljubljana: Društvo za uporabno jezikoslovje Slovenije.
- Križman, Mirko (1989): *Jezik kot socialni in nacionalni pojav*. Maribor: Pedagoška fakulteta.
- Križman, Mirko (1997): *Jezikovna razmerja*. Maribor: Slavistično društvo.
- Leban, Ksenija (2000): Slovenski jezik in njegov položaj v Evropski uniji: kako zagotoviti zastopanost slovenskega jezika in kakovostnega tolmaškega dela. V Inka Štrukelj (ur.): *Kultura, identiteta in jezik v procesih evropske integracije I*, 251–59. Ljubljana: Društvo za uporabno jezikoslovje Slovenije.
- Mason, Antony (2004): *Ljudje z vsega sveta*. Tržič: Učila International.
- Mikolič, Vesna (2005): Osmisliti obstoj jezika. V Vesna Mikolič in Karin Marc Bratina (ur.): *Slovenščina in njeni uporabniki v luči evropske integracije*, 9–10. Koper: Zgodovinsko društvo za Južno Primorsko.
- Rupel, Dimitrij (2000): Sladke besede: Kulturni in jezikovni izzivi v multinacionalni /multikulturni Evropi ob koncu tisočletja. V Inka Štrukelj (ur.): *Kultura, identiteta in jezik v procesih evropske integracije I*, 11–19. Ljubljana: Društvo za uporabno jezikoslovje Slovenije.
- Stabej, Marko (2005): Kdo si, ki govoriš slovensko? V Vesna Mikolič in Karin Marc Bratina (ur.): *Slovenščina in njeni uporabniki v luči evropske integracije*, 13–22. Koper: Zgodovinsko društvo za Južno Primorsko.
- Steržaj, Alen (2007): Evrovizija so le še karaoke. *Vikend*, 4. 5.: 7.
- Slovar slovenskega knjižnega jezika (1997). Elektronska izdaja. SAZU in ZRC SAZU, Inštitut za slovenski jezik, Ljubljana: DZS.
- Tokarz, Emil (2005): Položaj slovenske subjektivitete v procesu evropske integracije. V Vesna Mikolič in Karin Marc Bratina (ur.): *Slovenščina in njeni uporabniki v luči evropske integracije*, 67–70. Koper: Zgodovinsko društvo za Južno Primorsko.

7.2 SEZNAM VIROV

- Eurovision Song Contest Statistics (2007): *Analysis and Diverse Things*. Dostopno na <http://www.kolumbus.fi/jarpen/> (11. marec 2007).
- History (2000): *EUROVISION SONG CONTEST 2000*. Dostopno na <http://www.esctoday.com/annual/2000/participants.php> (18. april 2007).

- History (2001): *EUROVISION SONG CONTEST 2001*. Dostopno na <http://www.esctoday.com/annual/2001/participants.php> (18. april 2007).
- History (2002): *EUROVISION SONG CONTEST 2002*. Dostopno na <http://www.esctoday.com/annual/2002/participants.php> (18. april 2007).
- History (2003): *EUROVISION SONG CONTEST 2003*. Dostopno na <http://www.esctoday.com/annual/2003/participants.php> (18. april 2007).
- History (2004): *EUROVISION SONG CONTEST 2004*. Dostopno na <http://www.esctoday.com/annual/2004/participants.php> (18. april 2007).
- History (2005): *EUROVISION SONG CONTEST 2005*. Dostopno na <http://www.esctoday.com/annual/2005/participants.php> (18. april 2007).
- History (2006): *EUROVISION SONG CONTEST 2006*. Dostopno na <http://www.esctoday.com/annual/2006/participants.php> (18. april 2007).
- History (2007): *EUROVISION SONG CONTEST 2007*. Dostopno na: <http://www.esctoday.com/annual/2007/participants.php> (18. april 2007).
- MMC RTV SLO (2008): *Finale Eme gledalo skoraj pol milijona ljudi*. Dostopno na http://www.rtvlo.si/zabava/modload.php?&c_mod=rnews&op=sections&func=read&c_menu=1&c_id=31940 (5. februar 2008).
- Intervju z Mojco Mavec. Novo mesto, 16. maj 2007.
- Intervju z Darjo Švajger. Novo mesto, 16. februar 2008.
- Intervju z Anžejem Dežanom. Novo mesto, 2. marec 2008.
- Intervju z Mišo Molk. Novo mesto, 4. marec 2008.
- Intervju z Nušo Derenda. Novo mesto, 13. marec 2008.
- Republika Slovenija (2008): *Medkulturni dialog in Evropska unija*. Dostopno na <http://evropa.gov.si/medkulturni-dialog/> (2. junij 2008).
- The world Factbook (2007): *People Germany*. Dostopno na <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/gm.html#People> (17. maj 2007).
- The world Factbook (2007): *People Netherlands*. Dostopno na <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/nl.html> (17. maj 2007).

8. PRILOGE

PRILOGA A: INTERVJU Z MIŠO MOLK, VEČLETNO KOMENTATORKO EVROSONGA IN ČLANICO REFERENCE GROUP

Ste članica Referenčne skupine, ki deluje v okviru EBU. Koliko članov ima omenjena skupina in kakšne so njene glavne naloge?

Referenčna skupina je izvršno-strokovno telo, ki zastopa vse člane EBU-ja. Njegov namen je nadzor in usmerjanje poteka tekmovanja za pesem Evrovizije. Ustanovilo ga je Evropsko združenje javnih radiotelevizij leta 1997. Med njegove glavne naloge spada razvoj poteka tekmovanja v prihodnosti ob zagotavljanju potrebnih finančnih sredstev. Prav tako bdi nad vsakoletnimi pripravami države gostiteljice. Člani referenčne skupine se srečamo do petkrat letno v imenu vseh sodelujočih. Trenutno jo sestavljajo Nizozemec Ruurd Bierman, predsednik, Šved Svante Stockselius, izvršni nadzornik poteka evrovizijskega tekmovanja, Španec Federico Llano, predstavnik skupine velike četverice (Španije, Velike Britanije, Nemčije in Francije), Finec Kjell Ekholm in Grkinja Fotini Yannoulatou kot predstavnika držav, ki sta v preteklih dveh letih pripravili tekmovanje, Sandra Suša, izvršna producentka tekmovanja v Beogradu, Irec Julian Vignoles in jaz.

Leta 1999 je bilo na Evrosongu uvedeno pravilo proste izbire jezika. Zakaj? Kdo je bil predlogu najbolj naklonjen in kdo mu je najbolj nasprotoval? Kakšno je vaše mnenje glede tega pravila?

Glasba je mednarodni jezik. Zagotovo je prišla pobuda s strani manj uspešnih držav, saj so takrat menile, da angleški jezik na tem tekmovanju zmaguje. Čeprav je tudi francoski jezik prinašal največ točk v začetnih letih tega prvega mednarodnega popevkarskega festivala. Ko so dobivale največ pozornosti popevke iz Irske in ko so bile balade največje zmagovalke te prireditve, so tudi druge države menile, da je angleški jezik pravi recept za zmago. Zato je prišlo do te odločitve. Danes menim, da je jezik, v katerem se prepeva, lahko povsem nepomemben. Naši Darja Švajger in Tanja Ribič sta zasedli odlično mesto s pesmijo v slovenskem jeziku.

Kako je z zgodovino uporabe nacionalnega jezika na tekmovanju; je od samega začetka leta 1956 veljalo pravilo uporabe nacionalnega jezika?

Ne vem, če je bilo to ravno v pravilniku na samem daljnem začetku. Države so se pač predstavljale v svojem jeziku, kar se mi zdi še danes zelo prav. Se namreč zgodi, da kakšna španska ali grška popevka izgubita na avtentičnosti, če jih prepevajo v pošvedrani angleščini.

Kdo v Sloveniji določa, v katerem jeziku bo izvajalec zapel svojo pesem; je to RTV, izvajalec sam in zagovornica česa ste vi?

Kdo odloča danes, ne vem. Včasih smo se skupaj domenili. Nuša Derenda je recimo pela v angleščini in nikoli nam ni bilo žal za to. Bila je odlična sedma.

Je po vašem mnenju pred uvedbo tega pravila uporaba nacionalnega jezika spodbujala multikulturalnost Evrope in krepila sožitje med narodi?

Pri Evrosongu gre za sožitje narodov, oziroma izvajalcev za odrom in ne na njem. Takrat je pač treba igrati na vse gole. Danes, ko je mnogo več suverenih jezikov v Evropi, se mi zdi mnogo bolj zanimivo, če se predstavnice posameznih držav uveljavljajo v svojem jeziku, pa četudi gre za tekmovanje.

Koliko po vašem mnenju h končni uvrstitvi danes prispeva scenski nastop na odru?

Prispeva, pa vendarle ne toliko kot dober vokal in izjemna, četudi malo nenavadna skladba. Preveč koreografije in vmesnega dogajanja na odru so lahko celo moteči. Odvrnejo od pozornosti. Prepričana sem, da dobra izvedba ne potrebuje dodatnega balasta.

V kolikšni meri je po vaši oceni dobra uvrstitev odvisna od sosedskega podeljevanja točk (npr. Hrvaška Sloveniji in obratno, Švedska Norveški in obratno in podobno)?

Precej in tako bo tudi ostalo. Zgodovina nas opredeljuje in znotraj nje tičijo tudi melos, okus, emocije, mol ali dur in navezanost na skupne zgodovinske premike in sobivanja.

Telefonsko glasovanje je v zadnjih letih omogočilo, da o zmagovalcu odločajo izključno gledalci (v Albaniji denimo še vedno odloča komisija). V kolikšni meri je po vaši oceni tu prišel do izraza vpliv diaspore (denimo živeči Turki v Nemčiji, na Nizozemskem, Belgiji, ...), ki na ta način lahko glasujejo za svojega predstavnika?

Več primerov je, ki imajo še vedno žirijo namesto telefonskega glasovanja in ne le Albanija. Odvisno od sposobnosti telefonskih omrežij. To se spreminja iz leta v leto. Z novimi državami, ki vstopajo v to tekmo. Diaspore so bile, so in bodo obstajale. Tako smo živeli in živimo. In tu se oglašajo narodi, njihov ponos in njihov glas.

Kaj po vašem mnenju danes oziroma zadnjih letih odloča o končni zmagi?

Okus. Nobene metafizike, nobenih trikov, nobenih receptov.

Kako si razlagate dejstvo, da je leta 2006 zmago odnesla Finska z rockovsko zasedbo Lordi, ki so pesem zapeli v angleškem jeziku, na drugi strani pa je lani zmagala Srbija z balado v srbskem jeziku?

Gre za okus, za dobro skladbo ali za dobro izvedbo. In za tiste doma, ki pač glasujejo.

Kako komentirate dejstvo, da je tako slovenska Ema kot Evrosong najbolj gledan slovenski in evropski televizijski spektakel; zakaj je temu tako?

Gre za največji mednarodni razvedrilni televizijski šov, za prireditev, ki poteka v živo, za spogledovanje s tem, kaj je novega na tujem, za odkrivanje novih držav in njihovega okusa, za radovednost in predvsem za držanje pesti za svojo predstavnico. Tu smo Slovenci izjemni. V navijanju in čustvovanju. Ker nimamo več nogometa in smučanja, imamo vsaj Evrosong.

V kolikšni meri po vašem mnenju jezik, v katerem nastopa posamezna država udeleženka na Evrosongu, vpliva na končno uvrstitev? Moja hipoteza je, da izbira jezika, denimo angleškega, bistveno ne vpliva na končno uvrstitev.

Popolnoma zagovarjam vašo hipotezo. Čeprav ni ravno dokazljiva. Nasprotno, na najboljša mesta so se namreč, če gledamo povprečje, uvrščale skladbe v angleškem jeziku. Vendar ima tudi to svoj odgovor. V preteklosti Evrosonga še ni bilo toliko novih držav, ki so v vseh teh petdesetih in več letih postale samostojne. Torej tudi veliko drugih jezikov, razen angleščine, francoščine in italijanščine ni bilo slišati. Ok, dvakrat je zmagala tudi Španija in trikrat Izrael, ki pa ni pel vedno v svojem jeziku. Vzhod je bil leta nazaj mnogo bolj zaprt vase. In iz sramu in bojazni, da nas nihče ne bo razumel, smo potem tudi drugače govoreče države na Evrosong pošiljale pesmi v angleškem jeziku. Tudi mi. Še zlasti, če je šlo za lahkotno poskočnico, ki jih je največ sproducirala prav anglosanksoščina. Tudi pojav MTV-ja. In smo seveda tudi mi računali, da bomo v angleškem jeziku bolje sprejeti. Se mi pa ne zdi nič narobe, da je Nuša Derenda (7. mesto) pela v angleščini in Tanja Ribič (10. mesto) v slovenščini. Vsaka s svojo energijo in s svojo povsem drugačno pesmijo. Glasbeni evropski trg je bil takrat v začetku Evrosonga tudi mnogo bolj zamejen. Založbe so čakale na neko uspešnico, ki jih je pred tridesetimi leti in več še ustvarjal Evrosong (na primer Abba leta 1974). Potem so se razmahnile, začeli so se pojavljati novi glasbeni trendi, ki niso več potrebovali Evrosonga. Prav to pa je vzpodbudilo Evrosong, da je začel generirati samega sebe, neodvisno od močnih založb. Danes so špekulacije, češ da bo pesem bolje uvrščena – govorim recimo o našem jeziku – če bo predstavljena v angleščini, res zgolj ugibanja. Pogosto zgrešena. Pomembnejši je celostni nastop, vtis, ki ga nastopajoči pusti, ko zapusti oder. Dober vokal, izvirnost skladbe, izzivanje emocij, drugačnost in seveda ljudski glas, ki vrednosti zgolj z okusom. Evrosong so začele obvladovati vzhodne in južne države. Estonija, Latvija, Ukrajina, Grčija, Turčija. Tudi zato, ker imajo več sosedov, več zgodovinsko skupnega. Najslabše kaže srednji Evropi, Švici, Avstriji in tudi Sloveniji, za katero niti ne vedo, kam bi jo umestili; največkrat seveda na Balkan, ker je njihov okus, melos zelo osamljen. Ni ne main stream, ni ne etno, nima nekega nacionalnega »štemplja«, ki bi zvalil z izvirnostjo ali vsaj z melodijo »narajcal« sebi podobne. Komu pa smo sploh podobni, če ne zgoraj omenjenima državama. Zato menim, da je jezik že nekaj let v ozadju pomembnosti.

PRILOGA B: INTERVJU Z MOJCO MAVEC, VEČLETNO KOMENTATORKO EVROSONGA

Vprašanje: V kolikšni meri po vašem mnenju jezik, v katerem nastopa posamezna država udeleženka na Evrosongu, vpliva na končno uvrstitev? Moja hipoteza je, da izbira jezika, denimo angleškega, bistveno ne vpliva na končno uvrstitev.

Sama sem mnenja, da izbira jezika vendarle vpliva na uvrstitev na tej prireditvi. Venomer poslušamo ironične pripombe Britancev o slabih besedilih v angleškem jeziku. Sama tudi mislim, da je bolje peti v nerazumljivem domačem jeziku, kot pa nastopiti z banalnimi teksti v angleščini oziroma peti v angleščini, če niti ne razumeš tega jezika. Slovenska pesem se je letos uvrstila v finale, kljub temu da je bila odpeta v slovenščini. V zadnjih letih so vsi slovenski predstavniki peli v angleščini in se ni obneslo. Po drugi strani pa imamo primer Turčije, ki na Evrosongu tekmuje vse od leta 1975, vendar omembe vredne rezultate, vključno z zmago, dosega šele po uvedbi svobodne izbire jezika na Evrosongu leta 1999.

PRILOGA C: INTERVJU Z DARJO ŠVAJGER, PREDSTAVNICO SLOVENIJE NA EVROSONGU LETA 1995 IN 1999

Na tekmovanju za pesem Evrovizije ste kot edini slovenski izvajalec nastopili dvakrat. Prvič s pesmijo Prisluhni mi v slovenskem jeziku. Drugič, leta 1999, ko je bila uvedena možnost proste izbire jezika, ste se odločili za angleški jezik. Zakaj? Ste verjeli, da vam to lahko pomaga do višje uvrstitve oziroma, da bo to prednost?

Nisem razmišljala o kakšnih posebnih prednostih zaradi tega. Pesem, ki gre na Evrosong se vedno posname tudi v angleškem jeziku. Prevod mi je bil zelo všeč. Ker je bila dana možnost izbire, sem se tako odločila.

Koliko po vašem mnenju h končni uvrstitvi danes prispeva scenski nastop na odru?

Scenski nastop lahko pesem »pokvari« ali pa jo nadgradi. Videli smo že vsemogoče variante. Dobro, in vsaj meni, neokusne pristope. To je odvisno od izvajalca, od pesmi in seveda tudi od okusa gledalcev, ki glasujejo. Scenski nastop samo zato, da se nekaj dogaja, se mi ne zdi posrečena rešitev.

V kolikšni meri je po vaši oceni dobra uvrstitev odvisna od sosedskega podeljevanja točk (npr. Hrvaška Sloveniji in obratno, Švedska Norveški in obratno in podobno)?

Očitno velika. Odkar je televoting se to še posebej močno kaže. So pa tudi izjeme. Jaz sem na primer dobila v Dublinu 10 točk od Velike Britanije, v Jeruzalemu pa 12 točk od Irske. Mislim pa, da je bilo glasovanje takrat še deljeno med komisije in gledalce.

Ravno telefonsko glasovanje je v zadnjih letih omogočilo, da o zmagovalcu odločajo izključno gledalci (razen v primeru nekaterih redkih držav). V kolikšni meri je po vaši oceni tu prišel do izraza vpliv diaspore (denimo živeči Turki v Nemčiji, na Nizozemskem, Belgiji, ...), ki na ta način lahko glasujejo za svojega predstavnika?

Vpliv diaspore je močan. Kar je tudi vidno. Dokler bo telefonsko glasovanje, bo očitno tako.

Kaj po vašem mnenju danes oziroma zadnjih letih odloča o končni zmagi?

Recepta ni. Odvisno je od ponudbe pesmi, okusa gledalcev, trenutka v katerem živimo, od politične situacije ... Lani je zmagala, vsaj zame, dobra PESEM - Molitva. To je namreč tekmovanje za PESEM evrovizije in ne tekmovanje za vse kaj drugega, kar lahko tam tudi vidimo.

Kje se skrivajo razlogi, da se Slovenija od leta 2004, ko je na sporedu tudi polfinalni večer z izjemo lanskega leta, ni uspela uvrstiti v finalni večer?

To je pa težko reči. Nisem kakšen strašen analitik. Nekaj razlogov je navedenih že zgoraj. Res pa je tudi, da so določene države v finalu zmeraj, ne glede na lansko uvrstitev. Vzrok za to je denar, ki ga prispevajo v blagajno, da ta festival funkcionira.

Kako si razlagate dejstvo, da je leta 2006 zmago odnesla Finska z rockovsko zasedbo Lordi, ki so pesem zapeli v angleškem jeziku, na drugi strani pa je lani zmagala Srbija z balado v srbskem jeziku?

Mislim, da jezik ne igra kakšne posebne vloge pri tem. Gre za celostno podobo pesmi in okus ljudi.

Bi se vi ponovno prijaviли na Emo oziroma imate željo še kdaj nastopiti na evrovizijskem odru? Če da, pod kakšnimi pogoji, in če ne, zakaj ne?

Trenutno o tem ne razmišljam. Na Evrosongu sem bila dvakrat. Bilo je lepo in naporno. Tudi o kakšnih pogojih ne razmišljam.

V kolikšni meri se po vsem naštetem strinjate ali ne strinjate z mojo hipotezo, ki pravi, da sam jezik, pa naj gre za angleški, francoski, španski ali nacionalni jezik katerekoli države, bistveno ne vpliva na končno uvrstitev? Sam namreč menim, da je dobra uvrstitev države predvsem rezultat medsosedskega podeljevanja točk, diaspore, scenskega nastopa, itd ...

V tem primeru se strinjam z vami. Jezik gotovo ne igra kakšne pomembne vloge in menim, da vse zgoraj naštetu bolj kot pesem sama, vpliva na točkovanje in končno zmago. Mogoče bi ponovna uvedba komisij kaj spremenila. Ne vem. Telefonsko glasovanje prinaša prireditvi oziroma RTV hišam velike vsote denarja in temu se gotovo ne bodo zlahka odpovedale. Tako ali drugače pa drži, da zmagovalna pesem nikoli ne bo všeč vsem ljudem.

PRILOGA Č: INTERVJU Z ANŽEJEM DEŽANOM, PREDSTAVNIKOM SLOVENIJE NA EVROSONGU LETA 2006

Na tekmovanju za pesem Evrovizije ste leta 2006 nastopili s pesmijo Mr. Nobody v angleškem jeziku. Zakaj? Ste verjeli, da vam to lahko pomaga do višje uvrstitve oziroma, da bo to prednost?

V tem zadnjem času, ko se tako močno poudarja pomembnost nacionalnega ponosa, tradicije in kulture se zdi, kot da smo vsi, ki smo na pesmi Evrovizije zapeli v angleščini, zagrešili močan zločin proti slovenstvu. Rad bi poudaril, da sem velik zagovornik ohranjanja slovenske tradicije in izročila, ponosen na naše jezikovno izročilo, nikakor pa ne mislim, da se ga moramo oklepati prav v vsaki situaciji, sploh ko smo v Evropi soočeni z borbo po rezultatu, v kateri ti angleški jezik pomaga svojo pesem približati čim širšemu spektru poslušalstva, ki je navsezadnje tudi glasovalni aparat. Verjeli smo, da bo to naša prednost, sam rezultat pa žal ne obsega tako velikega spektra, da bi lahko potrdil pravilnost naše odločitvi. Osebno še vedno stojim zanjo.

Koliko po vašem mnenju h končni uvrstitvi danes prispeva scenski nastop na odru?

Vedno bolj. Ne bi se opredeljeval o tem, ali je prav ali ne. Zdi se mi pomembneje, da se izvajalec s tem čim prej sprijazni in skuša od tam naprej svoje delo opraviti čim bolj referenčno. Mislim, da lahko človek v kompromisu oboje opravi dovolj dobro, tako pevski kot plesni del. Nisem pa pristaš mask in pirotehnike, vse ima svojo mejo.

V kolikšni meri je po vaši oceni dobra uvrstitev odvisna od sosedskega podeljevanja točk (npr. Hrvaška Sloveniji in obratno, Švedska Norveški in obratno in podobno)?

S tem se ne obremenjujem, kajti iz tega ustvarjamo pravi mit, ki ima več resnice v tradiciji kot intenzivni praksi. Večji problem je diaspora – države z močno diasporo bodo vedno pred nami, ki nas je po Evropi manj.

Ravno telefonsko glasovanje je v zadnjih letih omogočilo, da o zmagovalcu odločajo izključno gledalci (razen v primeru nekaterih redkih držav). V kolikšni meri je po vaši oceni tu prišel do izraza vpliv diaspore (denimo živeči Turki v Nemčiji, na Nizozemskem, Belgiji, ...), ki na ta način lahko glasujejo za svojega predstavnika?

Evo, in smo tam. Diaspora najmočneje odloči o uvrstitvi v finale, ne pa toliko o sami zmagi. Zanj je še vedno potreben presežek, ne samo biti Turek, živeč v Nemčiji. Se pa odločno ne strinjam z metodo »naj ljudstvo odloči«, ker je plehka in površna. Odločiti mora tudi strokovni aparat, saj ta nastopa ne le v imenu vseh tistih, ki niso glasovali, pa bi morda drugače, ampak tudi zato, da loči plevel od potenciala Celine Dion.

Kaj po vašem mnenju danes oziroma zadnjih letih odloča o končni zmagi?

Dobra pesem, dobra energija, dober nastop.

Kje se skrivajo razlogi, da se Slovenija od leta 2004, ko je na sporedu tudi polfinalni večer z izjemo lanskega leta, ni uspela uvrstiti v finalni večer?

Verjetno je eden močnejših razlogov vprašanje konkurence, ki se z leti spreminja. Sicer pa tukaj ni moje mesto pametovanja. Če bi poznal odgovor na to vprašanje, bi glede tega gotovo kaj ukrenil pri svojem nastopu leta 2006. Ne vem, veste vi?

Kako si razlagate dejstvo, da je leta 2006 zmago odnesla Finska z rockovsko zasedbo Lordi, ki so pesem zapeli v angleškem jeziku, na drugi strani pa je lani zmagala Srbija z balado v srbskem jeziku?

V tem vidim nepredvidljivost evrovizijskega izbora. Vsakemu svoje ob pravem času.

Bi se vi ponovno prijavi na Emo oziroma imate željo še kdaj nastopiti na evrovizijskem odru? Če da, pod kakšnimi pogoji, in če ne, zakaj ne?

Pesem Evrovizije je bila ena življenjskih izkušenj, ki me je najmočneje oblikovala v samozavestno in odločno osebnost, kakršna sem danes. Gotovo je tudi preizkus zrelosti. Na pesem Evrovizije bi vsekakor še šel, brez vprašanja. Na Emi, kot je izvajana danes, pa me ne

boste videli. Stoodstotno glasovanje ljudskega aparata, brez strokovne komisije pri končni odločitvi ni zame. Spuščajajo se tudi kakovostni standardi. Izvajalci, ki se prijavljajo danes, niso isti kot pred nekaj leti. Pravilna pot bi bila povabiti dobrih izvajalcev, naj sodelujejo s svojimi pesmimi, ne pa javni razpis, na katerega se poleg nekaj kvalitetnih izvajalcev prijavljajo izvajalci spodnjega dela lestvice.

V kolikšni meri se po vsem naštetem strinjate ali ne strinjate z mojo hipotezo, ki pravi, da sam jezik, pa naj gre za angleški, francoski, španski ali nacionalni jezik katerekoli države, bistveno ne vpliva na končno uvrstitev? Sam namreč menim, da je dobra uvrstitev države predvsem rezultat medsosedskega podeljevanja točk, diaspore, scenskega nastopa, itd ...

Težko bi jo potrdil ali ovrzel. Strinjam se z vašo utemeljitvijo, da je rezultat posledica več različnih komponent, nisem pa prepričan, da ne delno tudi jezika. Evrosong je nepredvidljiv in tudi zato teoretično in formulsko, empirično nerazložljiv.

PRILOGA D: INTERVJU Z NUŠO DERENDA, PREDSTAVNICO SLOVENIJE NA EVROSONGU LETA 2001

Zakaj ste se odločili, da svojo pesem Ne, ni res zapojete v angleškem jeziku? Ste verjeli, da vam to lahko pomaga do višje uvrstitve?

To je bila skupna odločitev tako RTV-ja kot mene in moje ekipe. Mislim da tej skladbi res paše to angleško besedilo in ta naslov – Energy. Vsaka država lahko prepeva v tujem jeziku in tudi mi smo poskusili. Morda je v tistem trenutku bilo celo dobro, da smo se tako odločili. Če je to vplivalo na rezultat, pa ne bomo nikoli izvedeli.

Koliko po vašem mnenju h končni uvrstitvi danes prispeva scenski nastop na odru?

Scenski nastop je seveda zelo pomemben in vsekakor je dobrodošla kakšna dobra ideja glede tega. Vendar je po moje bolj pomembno, da se dobro odpoje, da je pesem močna, energična, da že s tem prepriča gledalce. Včasih pa že pesem sama po sebi potrebuje dober scenski nastop, kot recimo ukrajinska predstavnica Ruslana pred nekaj leti. Tu bi bilo malo smešno, če bi samo stali pri miru na odru, kajne? Lansko leto pa je denimo prepričal močen vokal in prav tako močna pesem.

V kolikšni meri je po vaši oceni dobra uvrstitev odvisna od sosedskega podeljevanja točk (npr. Hrvaška Sloveniji in obratno, Švedska Norveški in obratno in podobno)?

Vsekakor to prinese kakšno mesto višje. Samo naši sosedge niso najbolj radodarni! Čeprav sem se spomnila, da smo mi od Hrvatov tistega leta, ko sem jaz nastopila na Evrosongu, dobili celo več točk, kot smo jih mi dali njim. To je bil zgodovinski trenutek!!!

Telefonsko glasovanje je v zadnjih letih omogočilo, da o zmagovalcu odločajo izključno gledalci (razen v primeru nekaterih redkih držav). V kolikšni meri je po vaši oceni tu prišel do izraza vpliv diaspore (denimo živeči Turki v Nemčiji, na Nizozemskem, Belgiji, ...), ki na ta način lahko glasujejo za svojega predstavnika?

To ima seveda kar velik vpliv in so te države avtomatično v boljšem položaj. Tudi zaradi tega meni osebno telefonsko glasovanje ni všeč.

Kaj po vašem mnenju danes oziroma zadnjih letih odloča o končni zmagi?

Kot sem že omenila. Močna, spevna pesem, dober vokal in scenski nastop. Pa še prijazni sosodje za povrh. No ja, malo za šalo, malo zares.

Kje se skrivajo razlogi, da se Slovenija z izjemo lanskega leta od leta 2004 ni uspela uvrstiti v finalni večer?

To je zelo težko reči. Morda zato, ker je res velika konkurenca. Prisotnih je res veliko držav; pa naša majhnost. Mogoče tudi slaba promocija. Morali bi biti bolj prodorni. Seveda pa se vse konča pri denarja. Tega je za promocijo vedno premalo!

Kako si razlagate dejstvo, da je leta 2006 zmago odnesla Finska z rockovsko zasedbo Lordi, ki so pesem zapeli v angleškem jeziku, na drugi strani pa je lani zmagala Srbija z balado v srbskem jeziku?

Jaz vedno pravim, da je Evrosong zelo nepredvidljiv in je skoraj nemogoče vnaprej uganiti zmagovalca. Če pa pogledamo ta dva, ki ste jih omenili, sta oba na nek način ekstravagantna in posebna. To je verjetno zanimivo za gledalce Evrosonga, namreč, da nisi predvidljiv!?

Bi se vi ponovno prijaviли na Emo oziroma imate željo še kdaj nastopiti na evrovizijskem odru? Če da, pod kakšnimi pogoji, in če ne, zakaj ne?

Mogoče sem imela še voljo nekaj let po mojem nastopu na Evrosongu. Ta nastop je bil res odmeven in še dosti let po tem nastopu sem dobivala in še dobivam pošto oboževalcev, ki me sprašujejo, če bom še kdaj nastopila na tem festivalu. Jaz pravim, nikoli ne reci nikoli. Je pa verjetnost vedno manjša. Morala bi dobiti res dobro pesem, ki bi me prepričala in bi res verjela vanjo. Tu pa je še drugi problem. Televotingu nekako ne zaupam. Morda se tudi motim?

V kolikšni meri se po vsem naštetem strinjate ali ne strinjate z mojo hipotezo, ki pravi, da sam jezik, pa naj gre za angleški, francoski, španski ali nacionalni jezik katerekoli države, bistveno ne vpliva na končno uvrstitev? Sam namreč menim, da je dobra uvrstitev države predvsem rezultat medsosedskega podeljevanja točk, diaspore, scenskega nastopa, itd ...

Vsekakor se strinjam z vami. Tu je prisotnih veliko dejavnikov in ne samo to, v katerem jeziku poješ.